

Promise

Voor Bijbels denken in de gezondheid(s)zorg 33ste jaargang nr 4 (oktober 2017)

In dit nummer:

Shintoïsme-Zen

Dromende moslims

Jezus de beste filosoof

Maria verering bijbels getoetst

Shintoïsme

Inleiding

In een artikel in een van de belangrijkste kranten in Japan, de Asahi Shinbun, verscheen in december 2014 dit intrigerende nieuwsbericht: In Tokio moet een Shintoïstisch ritueel voorkomen dat een megaproject (wat gebouwd wordt over een graf van een Samoerai) vervloekt wordt. Het project van 1,43 miljard dollar betreft o.a. de bouw van twee wolkenkrabbers die huisvesting bieden aan hotels en multifunctionele zalen in het centrum van Tokio. Men wil het kleine graf van een 10e-eeuwse Samoerai niet verwijderen omdat men bang is voor een vloek. We leven in de 21ste eeuw, en velen zullen zich afvragen hoe het mogelijk is dat dit bijgelovige denken nog zo'n grote rol speelt! Veel Japanners hebben nog steeds moeite met het verstoren van de doden die goden zijn geworden. Dit weerspiegelt de Shinto manier van denken.

Japanse politici die het Yasukuni-heiligdom bezoeken zijn ook regelmatig in het nieuws, want dit heiligdom is gebouwd als dodenherdenking van de 2e wereldoorlog. Omdat het heiligdom Shinto is, worden de oorlogsdoden (zelfs oorlogs-

misdadigers) gezien als goden; er zouden daar ongeveer 2.460.000 goden vertegenwoordigd zijn. Veel kabinetsleden, inclusief de premier, bezoeken Yasukuni om eer te brengen aan de geesten van deze 'goden'. Dit heeft geleid tot een controversiële kwestie in de buitenlandse diplomatie, vanwege de vele oorlogsmisdadigers die er ook geëerd worden en vanwege de schending van het principe van de scheiding van kerk en staat. De hedendaagse Japanners zijn nog steeds diep verbonden door Shinto, zowel in hun gedrag als in hun denken. (1) Dat is voor monotheïstische religies zoals het christendom moeilijk te begrijpen.

Shintoïsme

Het Shintoïsme (Japans: 神道) of Shinto is de oorspronkelijke religie van Japan. Het woord is een combinatie van twee Chinese karakters (神道) en betekent "de weg der goden". In het Shintoïsme worden zogeheten Kami oftewel natuurgeesten aanbeden. Sommige Kami zijn plaatselijk, dat wil zeggen geesten die bij een bepaalde plek horen, terwijl anderen vereenzelvigd worden met grotere objecten en verschijnselen in de natuur. Amaterasu, bijvoorbeeld, is de Zonnegodin. Het Shintoïsme is een van de moeilijkste te classificeren religies. Het is aan de ene kant een sterk ontwikkelde natuurgodsdienst (animisme) die diep verankerd ligt in de Japanse maatschappij. Maar het is ook een ideologie die nog niet zo lang geleden misbruikt werd om het toenmalige Japanse militarisme te rechtvaardigen (2). Vanaf 1868 tot vlak na de Tweede Wereldoorlog was het Shintoïsme de staatsgodsdienst. Tevens heeft het Shintoïsme ook nu nog een sterke invloed op de zogeheten "Nieuwe animistische religies" in het naoorlogse Japan. Tenslotte is er altijd veel wederzijdse beïnvloeding geweest tussen het Shintoïsme en het (Zen) Boeddhisme (1). In Nederland is er onder invloed van een toenemende belangstelling voor natuurgodsdiensten, vechtsporten en meditatie (mindfulness) ook steeds meer interesse voor Shinto o.a. voor de Shinto oefeningen, de reinigingsrituelen en ceremonies.

Kami

Shinto heeft zowel een animistische als een polytheïstische traditie met oude wortels in Japan. Het is, zoals gezegd, het geloof in Kami geesten en het streven naar harmonie tussen de wereld van

geesten en de wereld van natuur en mens. De basis van de Shinto is dat alle dingen bezield zijn door Kami, geest, een vorm van pantheïsme. Alles van een steen tot de maan, zelfs een abstract begrip als 'weten' is doordrongen van Kami. Er is ook een Kami voor groepen, bijvoorbeeld voor alle paarden, maar ook voor één paard (3). Kami worden vooral vereerd in openbare heiligdommen, maar ook wel in kleine privé heiligdommen, die soms slechts bestaan uit een hoog gelegen plank met enkele rituele objecten. Sommige van deze heiligdommen oftewel jinja zijn grote structuren, maar de meeste zijn kleine gebouwen in de karakteristieke Japanse stijl. In vergelijking tot bijvoorbeeld het christendom met zijn imposante kathedralen, met dure materialen, zijn jinja vaak erg eenvoudige houten gebouwen. Het gaat ook niet zozeer om het gebouw, maar vooral een bepaalde plaats. Jinja's zijn meestal gebouwd op een verhoging en sommige zijn dan ook niet erg eenvoudig te bereiken. Meestal wordt de toegang tot het terrein gemarkeerd door een typische Japanse torri-poort, die bestaat uit twee palen met daarbovenop twee dwarsbalken. Het geheel is vaak (vermijloen) rood geschilderd. Er zijn heden ten dage meer dan 100.000 van deze heiligdommen in gebruik, elk bemand door enkele Shinto-priesters (1).

Amaterasu

De mythe van Amaterasu, de godin van de zon, vormt de kern van de Shinto-verering en de politieke en maatschappelijke leiding van Japan; de keizerlijke familie geloofde rechtstreeks van deze zonnegodin af te stammen. De keizer werd beschouwd als een ikigami, een 'levende kami.' De keizer was een god die niet rechtstreeks, maar wel via een spiegel gefotografeerd mocht worden. Militaire leiders (Shogun) hadden weliswaar de werkelijke macht, maar de keizer werd als heerser gezien. Keizer Hirohito deed in 1948 onder druk van de Amerikanen afstand van deze goddelijke status, maar toch blijft de keizerlijke familie sterk betrokken bij Shinto-rituelen die de eenheid van Japan symboliseren.

Invloed van het Zen boeddhisme

De introductie van het boeddhisme had een enorme impact op Shinto. In het midden van de zesde eeuw werd het boeddhisme officieel in Japan gebracht door Baekje (één van de drie koninkrijken van

Shinto heeft zowel een animistische als een polytheïstische traditie met oude wortels in Japan.

Korea in die tijd). Seong, de koning van Baekje, presenteerde Boeddhabeelden en schriften aan Kinmei, de keizer van Japan. Het sloot aan bij de levenshouding die de Samoerai nastreefden: zonder angst de dood onder ogen zien, en intuïtief en spontaan handelen. Om een verschil met het boeddhisme te maken, begon men de Japanse inheemse godsdienst Shinto te noemen. Maar het duurde niet lang voordat het boeddhisme in Japan werd geaccepteerd. De beroemde prins Shotoku, die op het eind van de zesde eeuw regent aan het hof van koningin Suiko was, heeft het boeddhisme aangenomen en bevorderd. Boeddhistische tempels en standbeelden werden op kosten van de regering gebouwd. Maar prins Shotoku was verstandig genoeg om de Shinto-aanbidding niet te verbieden. Hij heeft een wet uitgegeven die mensen beval Amaterasukami en Kunisukami te aanbidden. Het boeddhisme dat in Japan werd gebracht, was Mahayana boeddhisme met invloeden van andere religies zoals confucianisme, taoïsme en zelfs christendom (3). In vergelijking met deze boeddhistische mengeling is Shinto een eenvoudige ritualistische religie met enkele leerstellingen. Shinto behandelt het huidige geluk en gaat niet over persoonlijke redding. Folklore en tradities, waarop Shinto gevestigd zijn, bieden geen ethiek of discipline aan om het karakter van de mens te verbeteren. Maar men heeft ook de boeddhistische leerstellingen van verlichting en geboden overgenomen. Heilige teksten van Boeddha kunnen door

erudiete geleerden worden bestudeerd, en mysterieuze disciplines kunnen worden uitgevoerd door beoefenaars. Boeddhisme bood wat Shinto niet kon. Bijgevolg steeg boeddhisme in aanzien bij de Japanse religieuze kringen.

Samensmelting van Shinto en Zen Boeddhisme (1)

Aangezien het boeddhisme in Japan algemeen werd aanvaard, ontstond Shin Butsu Shugo, een samensmelting van Shinto en boeddhisme. Dit kwam tot uiting doordat:

- Shinto-goden werden geaccepteerd als beschermhoofden van boeddhistische tempels, en Shinto heiligdommen werden gebouwd op de grond van boeddhistische tempels.
- Tempels werden ook gebouwd op het terrein van Shinto heiligdommen om Shinto-goden te helpen om Boeddha te worden; omdat de Shinto-goden werden erkend als lager dan Boeddha, waren deze nodig om het nirwana (paradijs) te bereiken.
- Bepaalde Shinto-priesters werden boeddhistische monniken die hun eigen persoonlijke 'redding' of verlichting verwierven.

Verder ontwikkelde zich in de samenvoeging van Shinto en Boeddhisme het concept van Honji Suijyaku. Shinto-goden waarvan de Japanners vermoedden dat

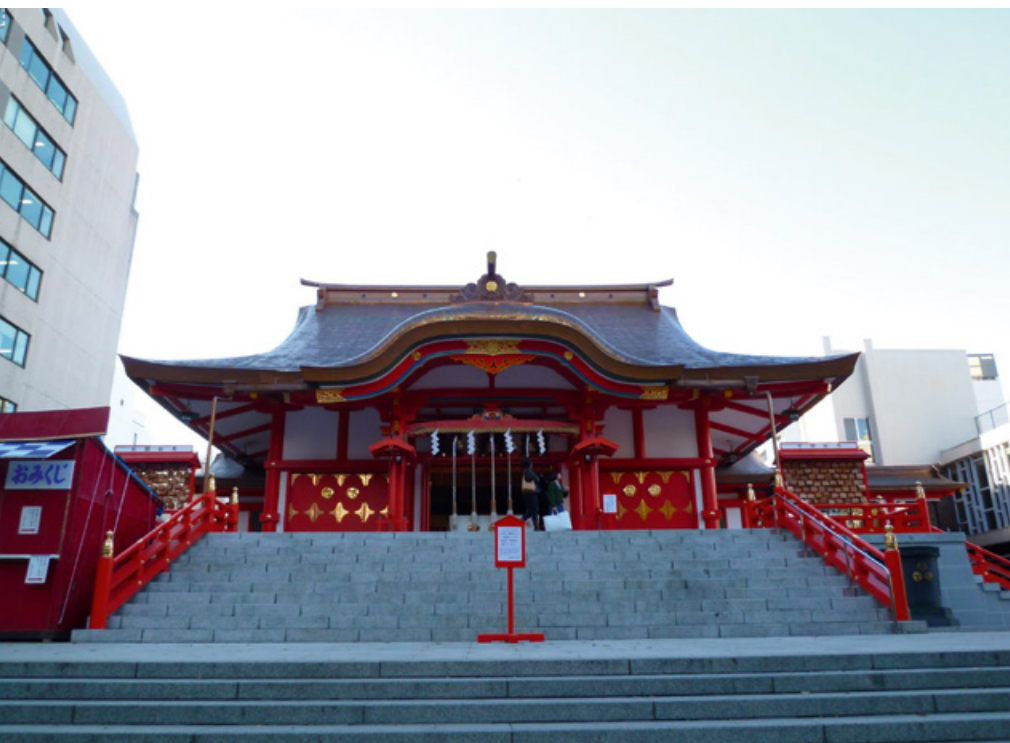
ze de natie hadden beschermd, werden beschouwd als de verpersoonlijking van Boeddha. Deze vreemde mix van Shinto en boeddhisme was al lang in Japan aanwezig, van de 10e eeuw tot het einde van de Edo-periode in het midden van de 19e eeuw, toen een nieuwe regering de scheiding van Shinto en boeddhisme beval.

Uji-gami geloof bij lokale heiligdommen

Het boeddhisme heeft ook invloed gehad op shinto's Uji-gami, het geloof dat bij gewone mensen in lokale heiligdommen werd gezien. De Shinto heiligdommen waren plaatsen van aanbidding en de heilige woonplaatsen van Yorishiro, de goden. Deze bevonden zich in bossen, rotsen, bergen en andere monumentale natuurlijke objecten.

In deze lokale heiligdommen kreeg elke stam (Uji) of dorp zijn eigen beschermgod van hun voorvader (Uji-gami) of van hun dorp (Ubusuna-gami). Seizoensgebonden festivals werden gehouden in heiligdommen om deze goden te behagen, en deelname aan diverse evenementen in het lokale heiligdom waren verplicht om deel uit te kunnen maken van de dorpsgemeenschap. Dit eenvoudige, traditionele Shinto-geloof tussen gewone mensen heette Uji-gami-geloof, en hier ging het over het belang van het hele dorp, niet over persoonlijke interesses of wensen. Toen het boeddhisme, dat betrekking heeft op persoonlijk geloof en 'redding', zich begon te verspreiden onder het

gewone volk, zijn de Shinto praktijken diepgaand beïnvloed en gewijzigd. Het werd later geoorloofd om bij heiligdommen te bidden over persoonlijke zaken. Ook werd de werkzaamheid van elke god gedefinieerd zodat mensen die de heiligdommen zouden bezoeken, specifiek kunnen bidden. De heiligdommen werden ook beïnvloed door bepaalde energie van goden uit andere heiligdommen. Door een proces genaamd Bunshi kan een geest van God worden gesplitst om in een nieuw heiligdom en tegelijk in het oorspronkelijke heiligdom te leven. Op deze manier werden populaire goden uitgenodigd in veel heiligdommen en gedeeld door meer mensen. Bijvoorbeeld, de Inari God, die oorspronkelijk woonde in het Fushimi Inari Shrine, zou de landbouw oogst verbeteren en zakelijk succes brengen. Dit was een populaire god, en zijn geest was verdeeld in zo'n 32.000 bunshi heiligdommen die nog steeds bestaan. Dit is een voorbeeld van de willekeurige manier waarop door Shinto goden bekeken worden.

De praktijk van het Shintoïsme

Er zijn meer dan 100.000 Shinto heiligdommen in Japan. Enkele bekende heiligdommen, zoals Yasukuni, Ise Jingu en Izumo Taisha, trekken veel bezoekers uit heel Japan, maar de meeste heiligdommen worden lokaal bezocht, aangezien zij goden van het gebied of Uji-gami zijn, de beschermgoden van clans in de omgeving. Shinto heeft er geen behoefte aan zich af te zetten tegenover andere religies, het verwelkomt iedereen die de Shinto heiligdommen bezoekt om respect voor hun goden te tonen. Dit verklaart waarom veel

Japanners tegelijkertijd met Shinto zich met andere religies kunnen identificeren. [Bij het bezoeken van heiligdommen is het volgende het gebruikelijke protocol:

- 1 Buig bij de Tori-i-poort voordat u het heiligdom binnenkomt.
- 2 Was uw handen en mond (er is meestal een waterfontein bij de ingang van het heiligdom).
- 3 Ga naar Haiden, de zaal van aanbiddingsgebouw, het belangrijkste heiligdomsgebouw waar de goden wonen.
- 4 Geef een gift in de offerkist
- 5 Luid de grote klok door aan het touw te trekken om zo de aandacht van de goden te krijgen.
- 6 Maak een aanbiddingsritueel, zoals "twee keer buigen, twee keer in de handen klappen en nog één keer te buigen." Gewoonlijk worden gebeden uitgesproken na het handenklappen.

De Japanners bezoeken heiligdommen op Nieuwjaarsdag om te bidden voor veiligheid, goede gezondheid en welvaart in het komende jaar. Deze traditie heet Hatsumoude (wat het eerste bezoek van het jaar betekent). Mensen bezoeken ook heiligdommen voor traditionele festivals of seizoensgebonden gebeurtenissen, aangezien elk heiligdom jaarlijkse Matsuri, een festival of de rituele ceremonie, houdt. In verschillende levensfasen volgen Japanners specifieke Shinto-tradities. Wanneer een baby na geboorte de leeftijd van een maand bereikt, nemen de ouders gewoonlijk de zuigeling naar een lokaal heiligdom om te danken en bidden voor een goede gezondheid voor hun kind. Hetzelfde geldt voor kinderen die drie,

vijf en zeven jaar oud worden. Wanneer de studenten een toelatingsexamen voor een school moeten maken, gaan ze naar het heiligdom van goden van academici om succes te vragen en zaken in gelukwinkels te kopen. Sommige jonge koppels kiezen ervoor om te trouwen in een heiligdom, omdat er goden zijn voor een goed huwelijk, en ze gaan ook naar een heiligdom dat gewijd is aan de goden als zij zwanger willen worden, en ook bidden ze voor een goede bevalling. Afhankelijk van hoe het leven zich ontwikkelt, kiezen sommige families voor begrafenissen in Shinto-stijl, hoewel de meeste van hen zich meer houden aan de boeddhistische rituelen en tradities die in de Edo-periode zijn toegevoegd aan hun cultuur.

Reinigingsrituelen: Misogi en Harae

Shinto houdt zich aan het concept van rituele onreinheid, bijvoorbeeld als men een dood lichaam heeft aangeraakt. Shinto bepaalt dat men gereinigd moet worden voordat men de goden ontmoet. Daarom zijn er reinigingsrituelen bekend als misogi en harae. Misogi is een ritueel bad. Een persoon gaat in water om de rituele onreinheid en zonden af te wassen, vergelijkbaar met de Joodse gewoonten. (mikwe) Harae is een ritueel waarbij een Shinto-priester de onusa schudt, een houten staf met een bundel zigzagvormige witte papieren, over een onrein persoon of ding. De onreinheid wordt weggenomen van de persoon of het ding en wordt vastgemaakt aan de onusa of een pop die voor het doel wordt gebruikt.

Shinto oefeningen

De Shinto-training biedt een uitgebalanceerde serie oefeningen die lichaam en geest in harmonie moeten brengen met de steeds wisselende omstandigheden van het dagelijks leven. Ze zouden evenals yoga, t'ai chi, aikido of zen een heilzame uitwerking op lichaam en geest hebben. In het dagelijks leven zorgt Shinto voor een steeds terugkerend rustpunt, dat nodig is om te herstellen. Door regelmatige oefening krijgt men een rustige en diepe ademhaling. Er ontstaat meer aandacht voor de manier waarop men de dagelijkse handelingen verricht. Het bewustzijn wordt alerter en men krijgt beter inzicht in wat werkelijk nodig is. Het lichaam wordt soepeler en men krijgt het gevoel dat er een betere bloed- en energiedoorstroming ontstaat (5).

De oefeningen zijn dynamisch en werken door op verschillende gebieden van lichaam en geest: fysiek, emotioneel en mentaal. De dynamiek uit zich in de diversiteit aan oefeningen: beweging, ademhaling, meditatie en klank. Bijzonder in Shinto is het accent op reiniging, of misogi, zoals eerder benoemd. Men leert

de realiteit, het hier en nu, opnieuw te ontdekken.

Misogi is het schoonmaken van lichaam en geest, het overboord gooien van overbodige ballast. Men leert flexibel om te gaan met de veranderingen die de natuur in beweging houden: de rondedans van de seizoenen, de afwisseling van dag en nacht, het ritme van de ademhaling, de cyclus van geboorte en dood. Door het besef dat alles en iedereen deel uitmaakt van een natuurlijk patroon, ontstaat er oog voor de sublieme schoonheid van de kleinste dingen (5). De essentie van Shinto is schoonmaken. De eeuwenoude traditie van Shinto onderhoudt de verbinding tussen de mens en de energie van de natuur. In het westen kent men een afgeleide van Shinto, vermengd met zen boeddhistische oefeningen die de wereld veroveren, namelijk mindfulness zoals het door Kabat Zinn geïntroduceerd is. In Nederland is het inmiddels de meest gebruikte vorm van occulte meditatie, en daarom wil ik hier wat langer bij stilstaan.

Westers mengsel Shinto, yoga, zen, boeddhisme: mindfulness

Dr. Jon Kabat-Zinn, van oorsprong een moleculair bioloog, werkzaam in het Medical Centre van de universiteit van Massachusetts, is te beschouwen als grondlegger van de aandachtstraining. Hij is een ervaren beoefenaar van yogameditatie en ontwikkelde in de stresskliniek waarin hij werkte, een trainingsprogramma waarin

een systematische aanpak werd opgezet om 'nieuwe vormen van beheersing en wijsheid in het leven' te ontwikkelen, die gebaseerd is op innerlijke talenten om te ontspannen, aandacht te schenken, bewust in het hier en nu te leven en zo tot hogere inzichten te komen. Inspiratiebronnen van dit model zijn zen-boeddhistische meditatietechnieken. Zen is een vorm van boeddhisme die sterk de nadruk legt op dhyana oftewel concentratie-meditatie. Hiermee wordt inzicht verkregen in de

eigen ware aard (realiteit) om zo de weg te openen naar een bevrijde manier van leven.

Jon Kabat-Zinn ontwikkelde een anti-stress-cursus van acht weken, die in feite te zien is als een intensief op het eigen ik gericht trainingsprogramma in de 'kunst van het bewuste leven'. Volgens hem moeten we hiervoor een geheel nieuw leerproces volgen, namelijk door het ontwikkelen van een meditatief bewustzijn. Je moet leren je energieën zo te richten

Verschillen tussen het Shinto geloof en christelijk geloof (4)

	Shinto	Christenen
Godsbeeld	Polytheïsme	Monotheïsme
Karakter van God (god)	Niet almachtig Goden kunnen sterven Goed en slecht Almachtig	Aan een plaats gebonden God leeft eeuwig Altijd goed Alomtegenwoordig
Heilige Schriften	Geen Kajiki en Nihon Shoki worden gebruikt als bronnen voor de Shinto mythologie	De Bijbel
Doelgroep	Alleen Japanners	Iedereen
De menselijke natuur na de geboorte	Goed noch slecht	Ieder mens erft de zondenatuur van Adam
Verlossing	Men kan gereinigd worden door een ritueel met water genaamd Misogi	Door het geloof in het evangelie van Jezus Christus
Leven na de dood	Naar de onderwereld waar alle doden naar toe gaan.	De verlostten gaan naar de Heer in de hemel, de veroordeelden uiteindelijk naar de hel
Oordeel	Niet besproken worden	Ieder mens zal door God be- of veroordeeld
Morele waarden	Niet expliciet benoemd Men suggereert een algemeen respect voor leven en de natuur	De wetten en voorschriften in het oude en nieuwe testament
Prioriteit v.d. gelovigen	Een op de mens gerichte aanbidding van de goden om veiligheid, succes, gezondheid en welvaart te verkrijgen	Op God gerichte aanbidding op basis van de liefde voor God

en te sturen dat je innerlijke groei en heel wording het doeltreffendst zullen worden beïnvloed (6). De zeven instellingsfactoren waaraan in de acht weken durende anti-stresscursus gewerkt moet worden zijn: niet oordelen, geduld, eindeloos beginnen, vertrouwen, niet streven, acceptatie en loslaten.

De basis bewustzijnstraining van de meditatie

De zeven bovengenoemde intenties bij het mediteren staan volgens Jon Kabat-Zinn niet los van elkaar. Ze overlappen, beïnvloeden en vullen elkaar aan. Dit geldt echter ook voor de kritiek die je op deze zeven soorten beïnvloedingsfactoren kunt hebben. In ieder element zit een oefenaspect dat in een ander kader, waarin de oefening wordt aangeboden, zinvol kan zijn, maar die echter in de mix van de andere beïnvloedingsfactoren een 'explosief mengsel' wordt. In dit mengsel van veranderd bewustzijn wordt iemand in toenemende mate blootgesteld aan de invloeden van de gevallen geestelijke wereld. De oefeningen, die op zich niet altijd verkeerd zijn, verworden samen gauw tot een intentie waar men zich geleidelijk ontvankelijk, passief en kritiekloos openstelt voor demonische beïnvloeding (7).

1. Niet oordelen

Op zich zou je wensen dat veel gestreste westerse mensen niet snel tot een (voor) oordeel komen, maar zich eerst rustig beraden op een onderwerp of persoon. Vanuit de boeddhistische achtergronden van Kabat-Zinn bezien, moeten de zinnen worden uitgeschakeld door observatie, afstand nemen, zodat ons wezen gespiegeld kan worden in een gladde spiegel. Het eerste wat men in het boeddhisme ook leert, is het 'sturen van de geest' in 'stilstaand water', zodat die spiegeling mogelijk wordt. Doel van deze meditatie in de oosterse mystiek is het opgaan van het individuele in het 'al', de wereldgeest. Zoals gezegd, je komt bij een toenemende intentie van deze oefening in een glijdende schaal van passiviteit terecht.

2. Geduld

Geduld is een vorm van wijsheid. Geduld laat zien dat we begrijpen en aanvaarden dat dingen soms hun eigen tijd nodig hebben om zich te ontvouwen. Geduld in de Bijbel heeft veel meer de lading van volharding in zich. Volharden, geduld oefenen in bijbelse waarheden en beloften, ondanks moeite, stress en lijden, kan gezondmakend uitwerken. Zie 1 Tim. 4:16, Rom. 12:12; Op. 2:3. Bij de meditatie van Kabat-Zinn heeft het geduld hebben meer de functie van een geduld bij het mediteren in een toenemende ontlediging.

3. Eindeloos opnieuw beginnen

We moeten volgens de aandachtstraining de rijkdom van het huidige moment zien en eindeloos opnieuw kunnen beginnen, zodat we telkens alles als het ware voor het eerst zien. Vooral tijdens de yogaoefeningen of zitmeditatie moeten we steeds weer met een dergelijke 'open geest' oefenen om geen last te hebben van gevoelens en gedachten van eerdere ervaringen. Op zich een waardevolle oefening als het gaat om met de aandacht bij het nu te blijven, zeker in een andere oefensetting dan de aandachtstraining. Vaak zijn we gesensitiseerd, (over)gevoelig gemaakt door bepaalde ervaringen en gedachten en een zekere de-sensitiserende kan zeer helend uitwerken. Maar bij de aandachtstraining en meditatie kan dit bij een sterkere intensiteit en in samenhang met de andere aspecten van bewustzijnsverandering leiden tot een 'wissen van het verleden'. Het repeterende karakter kan bij sommige beoefenaars hypnotiserend werken. Vooral in combinatie met de vorige intentie leidt dit tot snellere ontlediging van de geest en daardoor tot ontvankelijkheid voor de demonische wereld.

4. Vertrouwen

Het ontwikkelen van vertrouwen in jezelf en je gevoelens is een integraal onderdeel van de meditatietraining. Het is veel beter op je eigen intuïtie en gezag te vertrouwen dan bijvoorbeeld in de ban van de reputatie en het gezag van leraren te raken, zodat je niet meer bij jezelf kunt blijven. Bij meditatie gaat het wel om jezelf. Ieder die een ander imiteert is volgens Kabat-Zinn op de verkeerde weg. Daar ligt ook het grote verschil met christelijke meditatie: christenen richten zich niet geheel en al op zichzelf, maar zijn in de eerste plaats gericht op de aanwezigheid en de Geest van Jezus Christus, die alomtegenwoordig is maar ook in ons woont (Rom. 8:9-11, Joh. 14:26). In de Bijbel worden we door

de kracht van de Heilige Geest aangemoedigd het voorbeeld van Christus en de apostelen te volgen (1 Petr. 2:21; 2 Tim. 1:13; 1 Tim. 1:16). Ons basisvertrouwen en onze intuïtieve liggen niet bij onszelf maar zijn gebaseerd op Jezus Christus. Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven. Kabat-Zinn sympathiseert veel meer met de begrippen 'tao' (Chinese mystiek) en 'dharma' (hindoe-mystiek), die uitdrukkingen zijn voor een bewuste spirituele levenshouding en praktijk

5. Niet streven

Volgens Kabat-Zinn doen we bijna alles met een bepaald doel, namelijk om iets te bereiken of te krijgen. Dit is volgens hem een groot obstakel bij het mediteren. Daarom moet je doelbewust de instelling ontwikkelen nergens naar te streven, zegt hij. Op zich vind ik deze uitspraak een tegenstelling in zichzelf, want het nergens naar streven is op zichzelf ook al een doel. Kabat-Zinn bedoelt vooral het spanningsveld om iets te moeten doen. Op zich is dit zeker bij dwangedachten en veel innerlijke onrust een loffelijk streven. Maar ook hier kan de balans weer snel doorslaan naar een vorm van uittreding! Als je bijvoorbeeld kritiek op jezelf hebt, sla dan de activiteit van de oordelende geest gade, zegt hij. Ik zou het zo willen vertalen: neem steeds meer afstand van jezelf, totdat je uiteindelijk geen contact meer met jezelf hebt en uit je lichaam treedt. Een uittreding is een bewustzijnsverandering, waarin iemand ervaart buiten het lichaam te zijn. In de occulte wereld, bijvoorbeeld bij sjamaanse toverdokters, is dat dé manier om in contact te komen met de geestenwereld!

6. Acceptatie

Acceptatie bij mindfulness / aandachtstraining betreft dingen onder ogen zien zoals ze in het heden zijn. Als je hoofdpijn hebt, aanvaard dan die hoofdpijn. In ons

dagelijks leven verspillen we vaak veel energie aan ontkenning van en verzet tegen wat al een feit is. Aanvaarding betekent niet dat je alles leuk moet vinden of dat je je tegenover alles positief moet opstellen en je principes en waarden moet opgeven, aldus Kabat-Zinn, maar “bij meditatie ontwikkel je aanvaarding door elk moment gade te slaan en ontvankelijk en open te blijven voor alles wat we voelen, denken of zien om te accepteren dat het er nu is”. Ook hier vinden we weer een glijdende schaal waaraan we aan de ene kant bevrijd worden van misschien dwingende gedachten, maar anderzijds zonder denkremmingen ons open stellen voor alles in en om ons heen, inclusief de geestelijke wereld, die ons gemakkelijk in die situatie kan manipuleren. Paulus ziet acceptatie veel meer als het feit dat God in alle omstandigheden controle over zijn leven heeft, ook al begrijpt hijzelf het niet altijd. In Fil. 4: 11-12 zegt Paulus: “Ik heb geleerd met de omstandigheden, waarin ik verkeer, genoeg te nemen. Ik weet wat armoede is en ik weet wat overvloed is. In elk opzicht en in alle dingen ben ik ingewijd, zowel in het verzadigd worden, als in het honger lijden, zowel in overvloed als in gebrek. Ik vermag alle dingen in Hem, die mij kracht geeft”.

7. Loslaten

Volgens de mindfulness / aandachtstraining is leren loslaten of niet hechten essentieel voor het ontwikkelen van veranderd bewustzijn. Zo zijn er veel gedachten, gevoelens en ervaringen, waar we vanaf proberen te komen, of die we voorkomen omdat ze te pijnlijk zijn. In de Bijbel is het loslaten ook een belangrijk principe. Loslaten betekent hier veel meer het overgeven in Gods hand, overgave aan God, die genadig is, die alles onder controle heeft en uiteindelijk op een rechtvaardige wijze tot zijn doel zal komen met onze vijanden (Luc. 6:37). Ondertus-

sen houdt ons anker van de hoop ons op zijn plaats. Dat is dus een ander loslaten dan wat bedoeld wordt in de aandachtstraining, want daar heeft men het over onthechten. In het boeddhisme kent men het principe dat de zogenaamde individualiteit van de mens slechts schijn, Maya, is, niets anders dan een rij bewustzijnsmomenten. De vier ‘edele waarheden’ zijn: a) Ieder levend wezen heeft een deel aan het altijd durende lijden. b) De oorzaak van het lijden is dorst naar zingenot, naar bestaan. c) Wanneer deze dorst terzijde wordt gesteld zal het lijden ophouden. d) Om het lijden op te heffen moet ontleding plaats vinden, en wel door een achtvoudig pad, waarin concentratie en meditatie een hoofdrol spelen.

Ademoefeningen

“Het is volgens mindfulness mogelijk je adem met grote precisie te sturen naar verschillende delen van je lichaam en wel zo dat hij tot de gebieden, die gewond of pijnlijk zijn, zal doordringen en deze zal kalmeren, terwijl hij tegelijkertijd de

geest tot rust en evenwicht brengt”, aldus Kabat-Zinn.

Deze gedachte steunt op het hindoeïstische en taoïstische idee dat de ons omringende kosmos uit energie (prana, of in het taoïstische denken: chi) bestaat, die we via onze ademhaling kunnen inademen en zo door ons lichaam kunnen sturen. Dit, om ons te versterken, te vergoddelijken of via de chakra’s de geestelijke energiestations te helen. Ik denk dat observatie van de ademhaling, gezien vanuit de stressfysiologie heel belangrijk is en zelfs meetbaar gemaakt kan worden door techniek, frequentie, diepte, pauze, enzovoort. Vanuit die observaties kan door middel van oefeningen daadwerkelijk actief, sturend en corrigerend gestreefd worden naar een meer fysiologische rustige ademhaling, met alle heel makende gevolgen zoals ik dat in het boek ‘Bijbels omgaan met Stress, deel 1 Lichamelijke aspecten’, beschreven heb (8). Kabat-Zinn predikt echter dat je op geen enkele manier moet proberen je ademhaling te beïnvloeden,

en gebruikt de adem oefening in het kader van kosmische energieverwerving en chakrahealing. Het ademen naar pijnlijke plaatsen is weer een vorm van prana-yoga waarbij men probeert door de adem de 'kosmische krachten' problemen in het lichaam te 'stabiliseren'. Het wordt niet altijd zo geformuleerd, maar de setting en uitvoering hebben hetzelfde (occulte) effect. (adem=geest) De ademaandacht staat dan voor kosmische, genezende kracht. Soms geeft Kabat-Zinn, in tegenstelling met zijn eigen 'niet-oordelen'-principes, visualisatie aan als onderdeel van zijn lichaamscan en zitmeditatie. Op bladzijde 107 van het Handboek meditatie ontspannen beschrijft hij een visualisatie van 'ontgiftiging' bij de lichaamscan (Zie hier voor een analyse van visualisatietechnieken op onze website) (9). Op bladzijde 96 laat hij zijn cursisten door een 'denkbeeldig gat' in de kruin ademen. Hier komt de prana-ademing, die via de chakra's (bovenste kruinchakra) gestuurd moet worden, weer duidelijk naar voren.

Goede vormen van aandachtstraining

Gelukkig zijn er zoals gezegd ook goede toepassingen van aandachtstraining. Niet volgens de methodiek van Kabat-Zinn, maar oefeningen die mensen leren om aandacht te schenken aan hun lichaam en de gevoelens van het lichaam. Niet binnen een hindoeïstische of zen-setting maar gebaseerd op de fysiologie en pathologie, en wel binnen een verantwoord bijbels mensbeeld. Daarbij hoort vooral aandacht voor ons zintuiglijk functioneren, spierspanning en ademhaling (8). God heeft de mens als een eenheid van geest, ziel en lichaam geschapen. Gezondheid moet ook altijd binnen die relaties bekeken

worden. Zie op onze website het artikel: Behoedzaam balanceren in bijbelse begeleiding (10). Voor veel christenen is het beslist nodig meer aandacht te hebben voor en verantwoording te nemen over de signalen van hun lichaam, omdat ze

stress te eenzijdig óf 'overgeestelijk' óf alleen psychisch proberen te verwerken. Meditatie kan alleen verantwoord zijn in de aanwezigheid, de nabijheid van Jezus Christus, die ons rust en vrede geeft, die ieders verstand te boven gaat.

Natuurreligie, 'moderne' hekserij in een Shintoïstisch wereldbeeld

Shinto als een natuurreligie heeft veel overeenkomsten met hedendaagse hekserij.

De verering voor de natuur en de mogelijkheid door rituelen en psychische krachten de goden in de natuur (Kami) te manipuleren, heeft veel overeenkomsten met 'moderne hekserij'. Zo is wicca een inwijdingsweg, een mysteriereligie, die voor een ingewijde naar een diepe eenwording met de natuurkrachten en de krachten in de eigen psyché leidt. Hierdoor wordt een innerlijke geestelijke transformatie van de mens bewerkstelligd. Wicca is een vruchtbaarheidreligie waarin moeder aarde en de godin van de maan vereerd worden. De term hekserij roept voor verschillende mensen verschillende beelden op. Veel westerlingen zouden verbaasd zijn als ze zouden weten dat steeds meer tijdgenoten hekserij omarmen als een uitdrukking van hun eigen spiritualiteit (11). Hoe beperkt

of vanaf het in het verleden ook was, hekserij zal door meer mensen steeds gewoner gevonden gaan worden. Heksen zijn mensen die zowel 'de god' als 'de godin' vereren. Ze zoeken een vriendschappelijke relatie met hun natuurlijke omgeving, en trachten de heiligheid van de hele natuur te ontdekken. Heksen streven er voorts naar om kosmische of psychische krachten te gebruiken bij het realiseren van hun wensen en verlangens. Daartoe bevat de praktijk van hekserij kennis en kunde om die rituelen toe te passen waarvan men denkt dat men daarmee deze energieën kan beheersen. Omdat heksen zichzelf in schril contrast zien met andere occulte religies zoals het satanisme, proberen zij deze krachten te gebruiken om hun eigen leven te verbeteren en om de genezing en gemeenschap te bevorderen. Ook kun je de verbondenheid met de natuur en de goden in de natuur in het Shintoïsme vergelijken met de activiteiten van veel sjamanen. Een sjamaan is een soort priester of ziener die in zijn of haar communicatie met de geestenwereld, rituelen beoefent om zaken als genezing en welzijn te verkrijgen (soms ook mensen te benadelen, te betoveren). Hoewel er veel verschillen zijn, treedt men gewoonlijk op als bemiddelaar tussen geesten van overleden

voorouders en leden van de gemeenschap (vergelijk met Kami). Men denkt hiermee in contact te komen door een ander nieuw bewustzijn dat kan leiden tot een extatische vorm van uittreding, verkregen door ceremonieën en rituelen.

Door het voortdurend uittreden in extase ontstaat er "ruimte" voor een goddelijk persoon of geleidegeest, die hem begeleidt op zijn reizen in het transcendent (12). Deze hulpgeesten manifesteren zich ook vaak in de gedaante van dieren (beer, stier, adelaar, wolf of muis). Hoe sterker het dier, hoe sterker de geleidegeest. Tijdens de rituelen, die nodig zijn om in trance te komen, zal de sjamaan de geluiden van de hulpgeest uitstoten. De attributen, die bij deze seances voorkomen, zijn sterk cultureel bepaald. Het zijn vaak kosmische symbolen of dieren op kleding en tatoeages door een specifieke riem of muts, een spiegel, trommel en vaak via psychedelische kruiden.

Tot slot

Het Shinto geloof heeft nog steeds een grote invloed in Japan maar ook ver daarbuiten. Juist door de vermenging met het boeddhisme en zen sluit het bijna naadloos aan op allerlei natuurreligies en moderne hekserij. Vele christenen bezoeken de Shinto heiligdommen en onderwerpen zich aan de Shinto rituelen en onderschatten vaak de demoniserende gevolgen ook voor hun geloofsleven. Ook dient gewaarschuwd te worden voor allerlei mengvormen van Shinto en boeddhistische meditatietechnieken zoals mindfulness. Ongemerkt wordt men door de oefeningen omgetoverd tot een ander mens en godsbeeld. Als christenen hebben we een veel beter alternatief voor meditatie. Lees hiervoor het artikel: Alleen met Jezus (13). Ook hebben we als christenen verantwoording over hoe we naar geest, ziel en lichaam op een verantwoorde manier oefeningen kunnen doen (8). Ik wil besluiten met een aantal belangrijke vergelijkingen.

Tegenover het mystieke godsbeeld staat de God van de schepping die zich in de Bijbel openbaart. (Kol.1:15-17, Joh.5: 39). Tegenover het valse optimistische mensbeeld staat de in zonde gevallen mens, die verlossing nodig heeft (Gen.8:21b, 1Petr.1:18,19).

Tegenover de vergoddelijking van de natuur staat de gevallen schepping die aan de vergankelijkheid onderworpen is (Rom.8:19-21).

Tegenover het evolutionistische geschiedenis staat de bijbelse geschiedenis die in Jezus Christus zijn voleinding vindt (Op.1:8).

Tegenover de bedrieglijke hoop staat de Here Jezus Christus als enige hoop in

leven en sterven (1Thes.4:13b, Ef.2:12b 1Tim.1:2).

De Bijbel ontkent het bestaan van (boze) geesten niet, maar verbiedt de mens hiermee in contact te komen. (Lev.19:26-31, Deut.18:9-20, Gal.5:20).

Gerard Feller
Augustus 2017

Notes

1. Revealing the One True God to the Polytheistic Shinto Culture by Michiko Mizumura on June 23, 2017
2. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Shintoïsme>
3. De encyclopedie van Geest Lichaam & Ziel. Door dr. William Bloom e.a. Veltman uitgevers. Utrecht 2010
4. <https://answersingenesis.org/world-religion/revealing-one-true-god-to-polytheistic-shinto-culture>
5. <http://shofukan.nl/bibliotheek/>
6. Handboek meditatie ontspannen door Jon Kabat-Zinn Uitg. Altamira- Becht Haarlem 2007 (5e druk). Waar je ook gaat, daar ben je. Meditatie in het dagelijkse leven. Jon Kabat-Zinn. Servire, 1996 (ISBN 978-90-6325-511-4).
7. Gerard Feller, oktober 2007 Promise: Aandachtstraining <https://stichting-promise.nl/body-mind-methodes-en-occultisme/aandachtstraining-mindfulness.htm>
8. Bijbels omgaan met stress deel 1 Lichamelijke aspecten, door Gerard Feller, Promise 2005, Oudewater (3e druk).
9. <https://stichting-promise.nl/virtualiteit-en-occultisme/visualisatie-deel-1.htm>
10. <https://stichting-promise.nl/gezondheid-bijbel/behoedzaam-balanceren-in-een-bijbelse-begeleiding.htm>
11. <https://stichting-promise.nl/eigentijds-occultisme/wat-is-moderne-hekserij-niet.htm>
12. <https://stichting-promise.nl/virtualiteit-en-occultisme/sjamanisme.htm>
13. <https://stichting-promise.nl/gezondheid-bijbel/meditatie-alleen-met-jezus.htm>

Wakker liggen v

In ons vorige artikel hebben we dromen meer in het algemeen bekeken. Zowel in het Oude als Nieuwe Testament komen we nogal eens betekenisvolle dromen tegen. Maar wat een betrekkelijk nieuw fenomeen is, zijn moslims die door dromen christen worden. De meningen van christenen hierover zijn verdeeld.

Dromende moslims

In de koran zijn slechts enkele vermeldingen van droomgezichten. Zo was volgens de koran (soera 37:102-113) het opofferen van Izaäk door Abraham een droom. De in de Hadith vastgelegde uitspraken en gewoonten van Mohammed spreken veel meer over dromen dan de koran. Mohammed heeft gezegd: "Als de tijd nabij is, kan de droom van een moslim bijna niet liegen. De meest waarachtige dromen heeft degene die het meest waarachtig is in zijn spreken".(1) In de oosterse cultuur is men veel ontvankelijker voor bijzondere dromen dan de westerse mensen met een leescultuur. Het is erg opmerkelijk dat moslims zoveel dromen krijgen, vooral tijdens de ramadan. Arnold Huijgen schreef in het ND-Theologenblog dat 75 procent van de bekeerde moslims vertelt over een visioen waarin ze Jezus hebben gezien, maar dat vindt Cees Rentier van de stichting Evangelie & Moslims te ruim. (2) Jurjen ten Brinke, medewerker bij stichting GAVE en Johan Commelin, oud-zendingswerker van de Gereformeerde Gemeenten, beaamt dat bij 80 procent van de christenen van moslimhuize dromen een rol hebben gespeeld in hun komen tot Jezus Christus.(3) Herman Takken, stafmedewerker van de stichting Evangelie & Moslims, stelt zelfs dat dit 90 procent is.(4) Dromen onder moslims, niet alleen in 'gesloten landen', maar ook in Nederland, is een van de belangrijkste wegen waarlangs moslims tot geloof in Jezus Christus komen. Dromen hebben een grotere overtuigingskracht dan redeneringen. Dit wordt bevestigd door 1Thes.1:5: "...onze verkondiging aan u overtuigde immers niet alleen door onze woorden, maar ook door de overweldigende kracht van de heilige Geest".(5) Omdat voor joden en moslims het evangelie van Jezus Christus als een zeer bedreigende en totale aantasting van het door hen exclusief geachte eigen, superieure geloof is, is een grote overtuigingskracht hier onontbeerlijk. En inderdaad: het evangelie is "een kracht van God tot behoud voor een ieder

die gelooft" (Rom.1:16). In het Woord zelf ligt kracht en het zien (van Jezus) is, hoewel indrukwekkend, toch daaraan ondergeschikt. "U hebt Hem lief zonder Hem ooit gezien te hebben; en zonder Hem nu te zien gelooft u in Hem en ervaart u een onuitsprekelijke, hemelse vreugde, omdat u het einddoel van uw geloof bereikt: uw redding", stelt Petrus, die Jezus wel zag vóór en tijdens Zijn verheerlijking.(6)

Zending onder moslims is geen kwestie van uitwisseling van intellectuele informatie, hoe meeslepend ook, maar verkondiging "met betoon van geest en kracht, opdat het geloof niet zou rusten op wijsheid van mensen, maar op kracht van God" (1Kor.2:4, 5). Te vaak is het evangelie door westerse christenen gereduceerd tot een dogmatisch systeem dat intellectueel gekend en beleden zou moeten worden, terwijl er geen zicht was op 'power-encounter'. Hoewel dromen niet prominent voorkomen in de officiële islam, zouden dromen en wonderen geen obstakels, maar juist vertrekpunten kunnen zijn in de ontmoetingen tussen christenen en moslims. Niet een getuigende christen, maar de Zender van een droom, God Zelf dus, overtuigt. Dromen kunnen de weg banen naar het evangelie en brug slaan tussen een moslims en het evangelie. Terwijl decennia geleden de islam een voor het evangelie gesloten bolwerk was, is er nu wereldwijd een opvallende openheid voor het evangelie op te merken.

Dromen spelen hierbij een belangrijke en overtuigende rol.

Zelf nam ik hiervan voor het eerst kennis door de autobiografie van Bilquis Sheikh. (7) Deze adellijke en welgestelde dame leefde van 1912-1997, werd dus 85 en kwam uit Pakistan, maar vluchtte naar de Verenigde Staten. In haar zoektocht naar de waarheid vergeleek zij de Bijbel met de koran. Zij werd mede door dromen op het spoor van Christus gezet, verruilde in 1966 de islam voor haar geloof in Jezus Christus. In de Bijbel zocht zij naar en vond zij de bevestiging van haar dromen en visioenen. In haar bestseller getuigt zij van het dromen van Johannes de Doper en zag zij Jezus, Die een wit kleed droeg en een paarse mantel en ook tot haar sprak. Haar dienstmeisje kreeg ook een droom om deze prinses te waarschuwen. Dergelijke dromen en visioenen komen zeer veelvuldig voor. Sommigen zouden zelfs heel vaak (45 x!) een Jezusdroom hebben ontvangen.(8) Evangeliste Christine Darg schat dat het in het gehele Midden-Oosten duizenden keren per dag gebeurt. Meestal houdt Jezus Zijn handen naar hen uitgestrekt. Hij roept hen op tot Hem te komen, zegt dat je niet bang hoeft te zijn en wijst hen ook op zonden waar ze mee moeten stoppen. Of Hij verschijnt met de Heilige Schrift in Zijn handen. Op deze wijze maakt Hij duidelijk dat ze de Bijbel moeten lezen. Dr. Bill Bright, president van Campus Crusade for Christ International, bevestigt dit. In Algerije

an dromen (2)

hadden veel moslims op hetzelfde tijdstip, onafhankelijk van elkaar, dezelfde droom waarin Jezus aan hen verscheen. De droom was hetzelfde, de details waren hetzelfde, de woorden die Jezus sprak waren dezelfde. (9) Deze dromen verwezen allemaal naar Gods Woord of bevestigden de waarheid van de Schriften en verwezen naar de Here Jezus. Dromen kunnen een hulpmiddel zijn om bij Christus te komen, maar daarna moeten de nieuwe gelovigen onderwijs krijgen uit de Bijbel. De impact van dromen is in deze oosterse culturen groot. Het creëert openheid voor het evangelie. Daar waar het menselijk gesproken onbegonnen werk is om gehoor te vinden voor het evangelie, juist dáár spreekt God door wonderen, dromen en visioenen. Een voormalige imam, die zelf tot geloof

gekomen is na een droom, zou 3000 moslims in Indonesië tot Christus geleid hebben door ze simpel de vraag te stellen of ze onlangs hebben gedroomd van een in het wit geklede Man. "Dat is Jezus", legt hij dan uit. "Hij wil tot je spreken, want Hij wil dat je Hem gaat volgen." (10) Zo kan een subjectieve ervaring leiden tot objectief geloof.

Doyle en Webster noemen vijf redenen waarom God dromen en visioenen gebruikt om moslims voor het evangelie te openen:

1. De religie van de islam begon met Mohammed die een droom kreeg. Daarom zijn dromen en visioenen gerespecteerd en worden als een middel van goddelijke openbaring gezien.

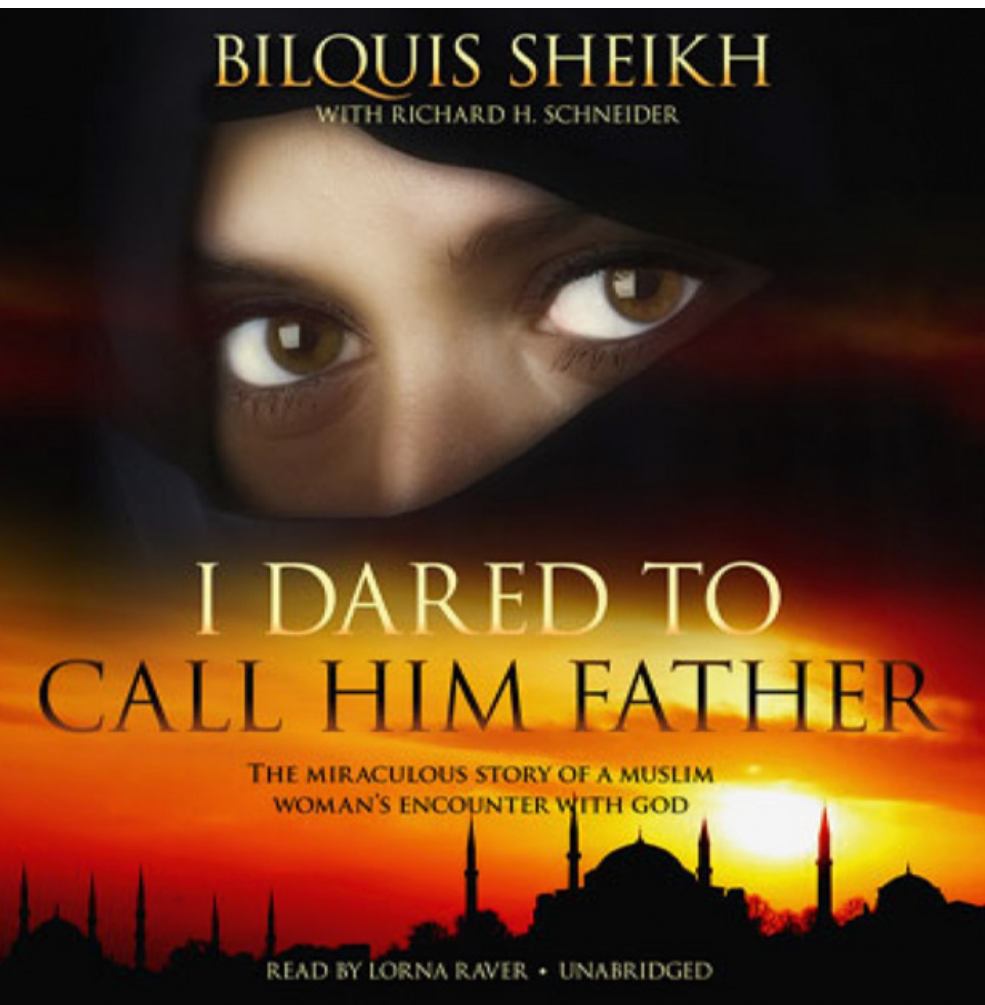
2. De islam is gebaseerd op concepten als eer en schaamte.
3. Moslims worden achtervolgd door de schaamte dat Ismael is afgewezen ten gunste van Izaäk. Deze achterstelling is de voedingsbodem voor wraak.
4. Moslims hebben de schaamte en oneer gevoeld sinds de tijd van Mohammed, maar dat voelen ze niet als de grote profeet Jezus hen verschijnt. Dan voelen zij zich vereerd.
5. Door alle en vele terroristische aanvallen maken moslims zich bij de niet-moslims niet populair. Het past in Gods karakter om juist hen die moeilijk zijn om lief te hebben en veracht worden, te bereiken. (11)

Enkele voorbeelden (in chronologische volgorde) van moslims die een droom ontvingen:

Droomontvanger	Wat gezien	Wat gehoord	Betekenis, gevolg	Bron
27 jarige moslima uit Noord-Afrika	Zichzelf in de keuken met een ander persoon	Ik geef mijn bloed voor u.	'Dit kan alleen Jezus Gods zoon geweest zijn.'	Reformatorsch Dagblad, 9-8-1995(12)
Leider van een islamitische fundamentalistische groepering in Egypte	Jezus, die hem Zijn doorboorde handen liet zien	Ik heb mijn bloed voor jou vergoten. Ik wil dat je gaat bouwen aan mijn kerk en haar niet langer afbreekt.	Hij besloot volgeling van Jezus Christus te worden. 150 leden van die fundamentalistische groep volgden zijn oorbeeld.	IDEA, aug.1996
Basem uit Irak	Een liefdevolle Jezus die naar hem keek.		Radicale bekering tot het christendom.	Visie, 6-12 april 1997
Jongeman uit het midden oosten	Jezus	Je bent op de verkeerde weg.	Hij belde westerse organisaties (oa de VN!) op om te weten wie Jezus is. Kwam tot bekering en werd evangelist.	Herstel, juli 1998(13)
Sarif, man van Nura	Een man in het wit en de prachtige graftombe met een binnenkant groter dan de buitenmuren en verlicht door een licht dat helderder was dan de middagzon.	Lees Gods gelofte en je zult weten wat je daarna moet doen. Zoek eerst het goede van Gods huis en Hij zal voor uw huis zorgen. Zoek de eer van zijn naam en Hij zal je een nieuwe naam geven.	Verborg tijdelijk het Indjil (NT)	Opwekking Magazine, jan. 2002(14)
Nura, vrouw van Sarif	Een man in witte djellaba en met een gouden sjerp om zijn borst. Zijn hoofd en haar waren wit als wol en zijn ogen waren als een laaiend vuur. Zijn voeten waren als brons.	Nura, hoe kun je de eer van je eigen huis zoeken, terwijl Gods huis nog niet is gebouwd? Wees niet bang. Ik ben de oudste broer. Kom met me mee. Enz.	Ik viel op mijn gezicht en hilde.	
Moslims in Mekka!(15) Ook in moskeeën	Jezus	Ik ben Jezus, de Weg, de Waarheid en het Leven.	Velen mogen tot Jezus geleid worden.	Visie, 16-22 nov. 2002
2 mullahs in Nigeria	Jezus Eén moellah zag zijn grootste en meest geheime zonde.		Kort nadat ze een christen hadden gefolterd, bekeerden zij zich tot het christendom en leidden hun 80 volgelingen naar een kerk.	Islam and New Global Realities, p. 161(16)
Een moslima	Haar ouders bij Jezus in de hemel.	Als je naar Mij toe wilt komen, kom dan maar.		Opwekking Magazine, april 2003

Droomontvanger	Wat gezien	Wat gehoord	Betekenis, gevolg	Bron
Anoniem	2 engelen in witte kleren op de top van een berg, met tussen hen in Jezus. Moslim knielde en Jezus legde zijn handen op zijn hoofd.			Opwekking Magazine, april 2003
Anoniem	Jezus	Lees de bijbel, dan zal ik je de weg de waarheid en het leven tonen.		
Een moslim op de Filippijnen	Jezus die een immens grote draak versloeg. 2x die droom		Hij is het evangelie gaan lezen om te ontdekken wie Jezus is.	
Anonieme moslim	Mohammed en Jezus. M. kon niet in de ogen van Jezus kijken		Ontdekte dat Jezus groter is dan Mohammed.	Opwekking Magazine, april 2003(17)
Massoud, ex-moslim uit Iran in NL	Man aan de deur, in het wit gekleed en straalde helemaal.	Je moet een Bijbel zoeken en gaan lezen in het evangelie van Lukas, het 15e hoofdstuk.		Reformatorisch Dagblad, 1-7-2005(18)
Fatima uit noord Afrika	Ze is in een prachtige tuin daar staat een man die straalt als de zon en houdt zijn handen naar haar uitgestrekt. In zijn handen zijn grote littekens te zien.	Fatima, Ik ken je, Ik hou van je. Kom bij Mij. Ik geef je nieuw leven en als je bij Mij komt, zul je in het paradijs wonen.	Aanvaardde Jezus als haar Redder.	Pion, infoblad vd CAMA, okt. 2005
Rebhka een christelijk, ziek, Pakistaans meisje	Een man in het wit die haar aanraakte.		Genezing	De Oogst, okt. 2005, p. 23 (SDOK)
Jongeman uit Egypte	Droomt dat hij een 06 nr. moeten bellen.		Hij belt dit nr. wat het geheimnummer van voorganger blijkt te zijn. Stelt zijn vragen.	Open Doors Magazine, jan.-feb. 2006 en in de Oogst, sept.2007
Praktiserende jonge moslim uit Egypte	4 haarscherpe portretfoto's		Hij ontmoet al deze 4 personen in het echt, en is een trouw discipel van Jezus geworden.	Open Doors Magazine, jan.-feb. 2006, en in de Oogst, sept. 2007
Mohammed uit Nigeria	Zes keer angstaanjagende dromen, maar telkens was daar dezelfde man in het wit (Jezus) om hem te helpen. In de 9e droom zat M. boeken te lezen die hij niet kon begrijpen.	Jezus nam een boek en zei "Dit boek komt van de Heer en het heeft de boodschap van God in zich. In dit boek zal ik je verzen laten zien die jou kunnen helpen."(o.a. Joh.14:6)	Hij vertelde zijn droom aan een christelijke kennis en leed verschrikkelijk onder zijn nieuw gevonden geloof.	30 Dagen Moslim Gebedenfocus, 13 sept.- 12 okt. 2007, p. 40
Daniel Shayesteh uit Iran. Zijn een vrouw kreeg ook in een droom verschijning van Jezus.	Een licht	Een hevige aardbeving Ik ben Jezus. Ik zal je helpen. Kom uit je vaders huis.	Hij werd gered van een aardbeving en werd christen.	Nederlands Dagblad, 29-3-2008
Moslim uit Mumbai, India	Gezicht van Jezus.	Van nu af aan hoeft je niet meer bedroefd te zijn. Al je pijn en lijden zijn van Mij. Daarom hing Ik aan het kruis voor jou.	Zijn boosheid, haat angst, verdriet en negatieve gedachten verlieten hem. Blijdschap en vrede vullden hem. De ontmoeting met Jezus heeft een passie gecreëerd om God te aanbidden.	30 Dagen Moslim Gebedenfocus, 1-30 sept. 2008, p. 38
Moslima uit NL	Jezus	Volg Mij, we gaan deze weg. Geef Mij je hand ik help je er doorheen.		CV Koers, nov. 2011
Moslim Dr. Nasir Saddiki uit Canada, kruising tussen iemand met lepra en Elephant man.	Stralende Jezus staande aan het voeteneind van zijn bed.	Ik ben de God van de christenen. Ik ben de God van Abraham, Izaäk en Jakob.	Werd christen ging een bijbel lezen, totale genezing.	Uitdaging, nov. 2012
Moslima uit Amersfoort	Jezus	Hij sprak met haar.	God gaf haar de vrede en rust waarnaar ze zo lang had gezocht	Wat christenen geloven moslims niet begrijpen p.173(19)
Kayhan	Aangemoedigd de Bijbel te lezen.			Nederlands Dagblad, 27-8-2016
Sadika (gevingeerde naam)	Ze liep langs een smalle weg, klopte overal aan op zoek naar een bijbel		Maakte kennis met een ander Turks meisje dat ook tot geloof gekomen was door een droom. Sadika gaf haar leven aan de Heer, las het evangelie van Johannes al 2x en ze bereiden zich voor op hun doop.	Go Magazine van Operatie Mobilisatie mei 2017 p. 22

Deugen al die dromen wel?(20)

Kunnen we, gezien het verbluffende resultaat dat moslims vrij massaal tot bekering komen, dit fenomeen alleen maar pragmatisch omarmen? Heiligt het doel de middelen? Allerlei religies claimen dromen en wonderen als bewijs dat zij de ware zijn. Christelijk Gereformeerd predikant Rien Kempeneers waarschuwde: "Hecht niet al te veel geloof aan berichten van evangelisten die in ons land onder vluchtelingen werken en vertellen dat moslims door dromen en visioenen tot bekering zijn gekomen". Hij beroept zich daarbij op de Bijbeluitleg van Calvijn, die stelt dat God in Bijbelse tijd nog wel, maar nu niet meer zo spreekt. Hij hoort ook niemand in de gereformeerde gezindte over dromen en visioenen. Het is typisch islamitisch, concludeert hij met de antropoloog Ian Edgar.(21) Daarmee heeft hij Kol.2:18 ("Laat u niet veroordelen door mensen die ... zich verdiepen in visioenen") aan zijn zijde, maar hier is meer over te zeggen.(22)

Als God dromen gebruikt, dan doet de satan, de aap van God, dat ook, soms zo subtiel en verwarrend als was hij een vermomde engel van het licht. Omdat er kaf onder het koren zit, is het onderscheiden van geesten zo belangrijk. De belangrijkste toetssteen is dat de visioenen in

overeenstemming moeten zijn met het evangelie van Jezus Christus en met Gods openbaring in de Bijbel. We begrijpen dat Isa in de koran Jezus in de Bijbel moet zijn, maar bij ieder verschil tussen deze twee personen kiezen we voor de zuivere openbaring van Jezus in de Bijbel met de consequentie dat de koran er dus naast kan zitten. In hoeverre zijn de uitspraken van die gedroomde Jezus-figuur in overeenstemming met de Bijbel en desnoods in tegenspraak met de koran? Stierf Jezus inderdaad aan een kruis? Is Jezus zowel God als mens (1Joh.4:2,3), een Jood? Is Jezus de zoon van God (1Joh.4:15)? Is God inderdaad ook Vader? (1Joh.2:18) Enz. Natuurlijk kun je van die Jezus-figuur niet verwachten dat Hij de complete Bijbel voorleest.

Ronald Graf concludeert zelfs dat de getuigenissen uit het boek van Doyle en Webster niet de in de Schrift geopenbaarde Jezus betreffen, maar spiritistische verschijning van Hem zijn(23) (dat is nogal een veroordeling), want niet het feit dat mensen bereid zouden zijn om voor hun geloof te sterven (dat doen moslim-martelaren immers ook!), maar de vrucht van de Geest uit Gal.5:22 zou het bewijs van wedergeboorte moeten leveren. Zien we deze vrucht dan ook bij de op het nippertje geredde misdadiger aan het kruis?

Nee, hier is de lat door Graf te hoog gelegd. De behoudenis ligt in het ene zinnetje: van harte belijden dat Jezus jouw Heer is.(24) Zijn Kempeneers en Graf misschien aanhangers van de zogenaamde 'streeptheologie'? Deze verwerpelijke streeptheologie is de opvatting die ergens aan het eind van de apostolische tijd een streep trekt en beweert dat de Geestesgaven (althans de 'bovennatuurlijke') na die tijd zijn opgehouden. Het misverstand hierachter is de mening dat alle openbaringen die ooit zijn uitgesproken, in de Bijbel zouden zijn terechtgekomen, wat natuurlijk onjuist is. Niets van wat de profeet Agabus (behalve in Hand.11:28 en 21:10v.) heeft uitgesproken is in de canon opgenomen. En van de profeten in Antiochië (13:1) of van Silas (15:32) vinden we ook niets terug in de Bijbel. Ook de profetieën van de twaalf discipelen in Efeze (19:6) of van de vier dochters van Filippus (21:9) zijn niet opgetekend. Het is dus zeer wel mogelijk openbaringen uit te spreken buiten de canon om (vgl. heel 1Kor. 14), en dat kan dus na de voltooiing van de canon gewoon doorgaan.(25)

Zo'n richting wijzende droom is de persoon in kwestie 'overkomen'. Je kunt die ontelbare dromen, waardoor met name moslims tot geloof in Jezus komen, als mens niet organiseren. Moslims nemen hierbij niet het initiatief. Het staat de soevereine God vrij om Zich te openbaren op Zijn manier. In het Oude Testament lezen we 55 keer over de 'Engel van de HEER', als verschijning van Jezus vóór kerst. Jezus openbaarde Zichzelf aan de fanatieke en gevaarlijke christenvervolger Saulus op weg naar Damascus (Hand.9). Opvallend is dat Jezus (wie zou het beter kunnen!?) hem niet het evangelie uitlegt, want dat moest Ananias doen. Als Jezus Zich inderdaad openbaart in een droom en het evangelie wordt onthuld, kunnen begrippen als zonde, berouw, belijdenis, rechtvaardiging, vergeving en Gods heiligheid niet achterwege blijven. Het gaat er niet om of iemand een inspirerende droom heeft gedroomd, maar allereerst wat of wie de bron van deze droom is.

Tot geloof gekomen moslims spreken vaak over een droom die hen heeft verrast. Of dit echt van de Heilige Geest is? De tijd, de toekomst zal het leren. Aan de vruchten herkent men de boom. De enige toetssteen of de droom van God komt is dat de dromer Christus gaat navolgen, misschien ondanks veel tegenstand. Veel dromers zijn zelfs bereid om voor die Jezus die in hun droom is verschenen te sterven. (26) Niet iedereen die zo'n bijzondere droom krijgt, wordt ook christen. Soms pas na de zoveelste droom... De bekering is meestal een proces dat tijd kost. Een droom is wel vaak een zet in de goede richting.

Doyle en Webster zien vijf principes voor de legitimatie van dromen:

1. Indien de droom een andere Jezus voorstelt dan die in de Bijbel is beschreven, is deze droom niet waar.
2. De dromen waren helder en worden tot in de details herinnerd.
3. De dromers realiseren zich dat hun droom een betekenis heeft. Ze geven de geestelijk dorstige mens water, maar het lest hun dorst pas als zij van het levende water gedronken hebben, door zich te bekeren tot Jezus Christus.
4. Door de dromen realiseren zij zich dat Jezus van hen houdt en hen verwelkomt. Als zij gaan zoeken en Hem vinden, hebben ze geen moeite om hun zonden te belijden en om Hem de rest van hun leven te volgen.
5. De ontmoeting in de droom maakt een onuitwisbare indruk, en wordt deel van zijn of haar persoonlijke getuigenis op weg om Jezus te leren kennen. (27)

Dromen, visioenen en ingevingen hebben allemaal hun legitieme plaats in het chris-

telijk geloof, maar nooit en te nimmer als het laatste woord en helemaal niet in plaats van het Woord. Met het citeren van de kleine profeet of ziener Joël, kreeg Petrus een figuurlijke droom dat 'jongeren [letterlijk] visioenen zullen zien en oude mensen droomgezichten'. Hand.2:17 God is soeverein om Zichzelf op Zijn tijd en Zijn wijze te openbaren. Veel moslims krijgen Godsopenbaringen in dromen, simpelweg omdat Gods Woord, de Bijbel dus, niet voorhanden is. Hoewel moslims respect moeten hebben voor een heilig boek als de Bijbel, is dit vaak voor hen een verboden boek. Echte dromen van God wijzen naar of zijn gebaseerd op het Woord van God. Dromen van God geven je heel veel vrede, hoewel bijvoorbeeld de vrouw van Pilatus er juist erg onrustig onder werd.

Na Pinksteren waren er drie personen die de verheerlijkte Christus zagen: Stefanus, Saulus en Johannes. (28) Deze verschijningen waren bij de laatste twee mannen ontzagwekkend zodat zij op de grond vielen. Hoewel de verschijningen van Jezus in dromen vaak indrukwekkend zijn, lees ik zelden of niet dat men bezwijmd neervalt. Geen sprake dus van 'vallen in de Geest'. Dat lijkt me ook niet de maatstaf te zijn.

Gods droom komt uit

Hoewel God wil dat iedereen tot bekering komt, kun je Gods uitgestoken hand afslaan. De door God gezonden dromen kunnen genegeerd worden. Niemand weet hoe lang God Zich nog zo vaak en duidelijk openbaart in dromen of visioenen. Misschien dat na de moslims hindoes en boeddhisten of atheïsten aan de beurt zijn. (29) We gunnen het hun van harte! Of is dan al de wederkomst een feit, wanneer iedereen Hem zal zien? (30) Zijn

koninkrijk is God-zij-dank onafwendbaar. Laten we wakker en waakzaam zijn, want we weten niet wanneer onze Koning Jezus komt.

Tenslotte luisteren we naar de wijze woorden van de wetsleraar Gamaliël: "... houd u afzijdig van deze mensen en laat hen begaan, want als het mensenwerk is wat ze nastreven, zal het op niets uitlopen, maar als het Gods werk is, zult u niets tegen hen kunnen uitrichten, of het zou weleens kunnen blijken dat u tegen God strijdt". (31) Daarom ben ik positief en kritisch ten aanzien van dromende moslims.

drs. WJA Pijnacker Hordijk
mei 2017

Literatuur

- * Christine Darg, Jesus Visions: Signs and Wonders in the Muslim World. (Destiny Image Europe, 2007)
- * Tom Doyle with Greg Webster Dreams and Visions Is Jesus Awakening the Muslim World? (Nashville, Tennessee: Thomas Nelson, 2012), 272 pp; in het Nederlands vertaald: Dromen en visioenen Maakt Jezus de moslimwereld wakker? (Haarlem: Arrowz, 2016) 280 pp.; https://www.youtube.com/watch?v=-LKRf_FpxNE In dit boek glijdt de schijnwerper over Egypte, Saudi Arabië, Iran, Jordanië, Syrië, Irak, Israël, Gaza en de West bank, Afghanistan en Amerika.
- * Dr Jean-Marie Gaudeul, Called from Islam to Christ Why muslims become christians. (Oxford, United Kingdom: Lion Hudson Plc, 1999), 320 pp.
- * Reema Goode, Which none can shut, remarkable true stories of God's miraculous work in het Muslim World, (Carol Stream, Illinois: Tyndale House Publishers Inc.: 2010), hoofdstuk 7: dreams and visions.
- * Rick Kronk, Dreams and Visions, Muslims' Miraculous Journey to Jesus. (Destiny Image Europe Amazon, 2010), 182 pp.
- * Herman Takken en Niek Tramper (red.) Vreemde gasten – Dromen en wonderen in het contact van christenen met moslims. (Zoetermeer: Boekencentrum, 2002), 80 pp.
- * 'Open deuren in de moslimgebieden',

1 A4 met meldingen van moslims die door visioenen zijn geleid. nov.2004, eenmalige uitgave van Open Doors
 * <http://morethandreams.org/> Hier zijn vijf getuigenissen te zien en te beluisteren in Engels en Arabisch van voormalige moslim-dromers uit Turkije, Nigeria, Indonesië, Iran en Egypte. Het evangelie is hier tevens uitgelegd.

Noten

- 1 Bron uit de Hadiths, uit Wim Raven, Leidraad voor het leven De tradities van de profeet Mohammed (Amsterdam: Bulaaq, 4e druk 2015), citaat van Jenö Sebök, God aan het werk in de moslimwereld, de Oogst, sept. 2007, p. 27
- 2 Cees Rentier, Een droom kan een onbereikbaar hart openen, Nederlands Dagblad, 27-8-2016
- 3 K. van der Zwaag, Een lichtgestalte in een moslimdroom, Reformatorisch Dagblad, 1-7-2005, Ongeveer 80 procent van de vele Iraakse christenen gaf aan dat zij Jezus in een droom of visioen hebben gezien. Kerk in Irak groeit aanzienlijk, Reformatorisch Dagblad, 1-7-2006
- 4 Veel moslims dromen van Jezus, Uitdaging 6-7-2002, Herman Takken en Niek Tramper (red.) Vreemde gasten-Dromen en wonderen in het contact van christenen met moslims (Zoetermeer: Boekencentrum, 2002), p. 68
- 5 Ronald Westerbeek, Regelmatig doen verhalen de ronde over moslims die in een droom Jezus zien. Gebeurt dat echt zo vaak? En wat heeft dat te betekenen?, CV.Koers, nov. 2011, pp. 69-71. Zie ook 2Tim.1:7

- 6 1Pet.1:8,9
- 7 Bilquis Sheikh met Richard H. Schneider, Parfum in Pakistan De bevrijding van een hooggeplaatste Islamitische vrouw (Arnhem: Interlektuur, 1980) pp. 30, 31, 57, 58, 68, 148. Oorspronkelijke titel I Dared To Call Him Father The Miraculous Story Of A Muslim Woman's Encounter With God, 1978
- 8 Tom Doyle with Greg Webster Dreams and Visions Is Jesus Awakening the Muslim World? (Nashville, Tennessee: Thomas Nelson, 2012), p. 154
- 9 Verbijsterend fenomeen: moslims dromen van Jezus, Uitdaging, april 1999.
- 10 Volgens zendingsorganisatie DAWN 'Heeft u gedroomd van een Man in het wit?' KerkWeb online christelijk nieuws, 3-1-2001
- 11 Tom Doyle with Greg Webster, pp. 130-132
- 12 S.C. Bax, Dromen spelen een rol bij overstap naar christendom, Reformatorisch Dagblad 9-8-1995
- 13 ?, Openheid onder de moslims, Herstel, juli 1998, pp. 16, 17
- 14 J.K. Mellis, Abu Sharif, het mysterie van de Honderdste Naam, (Geldermalsen: Goel Publishing, 2000), uit hoofdstuk 2 van dit boek in Opwekking Magazine, jan. 2002.
- 15 Dirk van Genderen, Wonderen in de moslimwereld, Visie, 16-22 nov. 2002, pp. 14, 15
- 16 S.F. Flemming, Islam and New Global Realities, The Roots of Islamic Fundamentalism, (Canada: Selah Publishing Group, 2002), zie ook pp. 162 en 171.
- 17 Als moslims dromen (FridayFax), Opwekking magazine, april 2003
- 18 'Wij hebben de Heere gezien... Over Jezus-beeld in dromen van moslims

die christen werden', eindscriprie E-cursus van de CGO, van ir. Jurjen ten Brinke, besproken door K. van der Zwaag, Een lichtgestalte in een moslimdroom, Reformatorisch Dagblad, 1-7-2005

- 19 Gert Jan Segers, Marten de Vries, Wat christenen geloven & moslims niet begrijpen (Zoetermeer: Boekencentrum, 2012)
- 20 Zie voor een kritische benadering met afwijzende conclusie: <http://tottministries.org/muslim-dreams-and-visions/> Muslim Dreams and Visions 7 October 2016 Gary Gilley. (Volume 22, Issue 5, September/October 2016)
- Het boek van John van Schaik, Christuservaringen van vroeger en nu (Kampen: Kok / ten Have, 2004) 255 pp. blijkt geen goede hulp te zijn om te toetsen. De auteur gooit namelijk alles op één hoop: Christuservaringen en allerlei occulte ervaringen volgens de recensie: Christuservaringen op een hoop gegooid, Uitdaging, feb. 2005, p. 27.
- 21 Cees Rentier, Een droom kan een onbereikbaar hart openen, Nederlands Dagblad, 27-8-2016
- 22 Storm aan reacties op artikel ds. Kempeneers over dromen ex-moslims, Reformatorisch Dagblad, 24-08-2016, <https://www.rd.nl/kerk-religie/stormaan-reacties-op-artikel-ds-kempeneers-over-dromen-ex-moslims-1.1119670>
- 23 Ronald Graf uit het evangelisch getinte Duitse blad Zeitruf, Zeitschrift zur biblischen Orientierung für Bekennende Christen, nummer 4/2016, vertaald als Dromen en visioenen bij moslims, in Bijbel & Onderwijs Magazine, mrt. 2017, pp. 12, 13 Ik ben het niet eens met Els Nannen in <https://bijbelonderwijs.nl/huis-van-islam/visioenen-en-dromen-onder-moslims/>. Mevrouw Nannen heeft zich eerder ook al afwijzend uitgelaten in haar artikel De Bijbelse Jezus of de 'Isa uit de Koran?', Bijbel & Onderwijs, mrt. 2014, pp. 8-9.
- 24 Rom.10:9, Fil.2:10,11
- 25 <http://vergadering.nu/leesmap20080607-ouweneel-geestesgaven.htm>
- 26 Tom Doyle with Greg Webster Dreams and Visions Is Jesus Awakening the Muslim World? (Nashville, Tennessee: Thomas Nelson, 2012), p. 242
- 27 Ibid. pp. 260, 261
- 28 Hand.7:55, 56, 9:3-9, 1Kor.9:1, Open. 1:12-18
- 29 Tom Doyle and Greg Webster, p. 245
- 30 Dan.7:13, 14, Zach.12:10-14, Mat.24:30, Hand.1:11, Op.1:7
- 31 Hand.5:38, 39

Jezus: filosoof e

Inleiding

In tegenstelling tot de meningen van critici was Jezus Christus een briljant denker, die logische argumenten gebruikte om Zijn critici te weerleggen en de waarheid van Zijn opvattingen te bevestigen. Toen Jezus het geloof van kinderen prees, moedigde Hij nederigheid als een deugd aan, dus niet een irrationeel religieus vertrouwen of een blinde geloofssprong in het donker. Jezus heeft in Zijn debatten over verschillende onderwerpen en op behoudende wijze diverse redeneringsstrategieën gebruikt, zoals: het ontsnappen uit een dilemma, *a fortiori* argumenten, een beroep doen op bewijs, en *reductio ad absurdum* argumenten (bewijs uit het ongerijmde). Jezus' gebruik van overtuigende argumenten laat zien dat Hij zowel een filosoof als een apologet was, die in discussies met enkele van de beste denkers uit Zijn tijd Zijn levens- en wereldbeschouwing rationeel verdedigde. Deze intellectuele benadering doet geen afbreuk aan Zijn goddelijke autoriteit, maar versterkt deze veeleer. Jezus' hoge waardering van rationaliteit en Zijn eigen toepassing van argumenten geeft aan dat het christendom geen anti-intellectueel geloof is. Volgelingen van Jezus zouden daarom Zijn intellectuele passie moeten navolgen door dezelfde soorten argumenten te gebruiken als Hij Zelf deed. Jezus' argumentatiestrategieën zijn van toepassing op vier hedendaagse debatten: de relatie tussen God en de moraal, de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament, de opstanding van Jezus en het ethisch relativisme.

Was Jezus een filosoof en apoloog?

Ik moest de vraag of Jezus een filosoof en apologet was onder ogen zien toen ik werd gevraagd een boek over Jezus te schrijven voor de Wadsworth Philosophers Series. Ik wist al dat Jezus een ontwikkeld en goed onderbouwd wereldbeeld had geformuleerd en op briljante wijze met Zijn tegenstanders had geredeneerd. Maar toen ik het onderwerp zorgvuldig ging bestuderen, begon ik Jezus, ook als filosoof, meer en meer te waarderen. Toen Jezus de cruciale aanspraken van het christendom verdedigde - Hij was immers de oprichter ervan - was Hij betrokken bij apologetiek, vooral als Hij in contact was met de knapste geesten van het jodendom in de eerste eeuw.

Sommige christenen kunnen er misschien moeite mee hebben om Jezus als een filosoof of apologet te zien, omdat ze zich er zorgen over maken dat een dergelijke voorstelling de Heer van het universum zou kunnen verlagen of ontveren. Een bekende christelijke filosoof vertelde me dat het wijzen op Jezus' denkvaardigheden tekort zou doen aan Jezus als een bron van openbaring, dus van bovennatuurlijke kennis. Ik respecteer zijn bezorgdheid, maar ik ben het niet eens op grond van de hieronder volgende overwegingen.

Jezus was de vleeswording van de Logos, het vleesgeworden Woord (Joh. 1:14a). Zoals de christelijke filosoof en theoloog Carl Henry en anderen hebben benadrukt, gebruikte de apostel Johannes de term *logos* om de Griekse opvatting van wijsheid, logica en rationaliteit van het universum te personaliseren (1). De Engelse vertalingen zeggen: "In het begin was het Woord" [Logos] (Joh. 1:1) (2). Jezus belichaamt de rationele communicatie (Woord) van Gods waarheid. Hij is "vol van genade en waarheid" (Joh. 1:14b). We zouden moeten en mogen verwachten dat de vleesgeworden Zoon van God een wijs en redelijk persoon zou zijn, hoezeer Zijn opvattingen misschien ook indruisten tegen menselijke arrogantie, trots en ontwijpende antwoorden. Jezus was zowel goddelijk als menselijk. Als mens schuwde Hij gesprekken met goede argumenten over theologie en ethiek niet, en Hij verraste Zijn toehoorders op briljante wijze.

Jezus was geen filosoof in de zin van het proberen een filosofisch systeem te bouwen vanuit de beperkte menselijke geest. Hij appelleerde aan de eerder gegeven openbaringen van God in de Hebreeuwse geschriften (Matt. 5:17-19; Joh. 10:31) en gaf Zelf als vleesgeworden Zoon van God gezaghebbende openbaringen door. Aan de andere kant redeneerde Jezus nauwkeurig over de dingen die het belangrijkste waren. Zijn leerstellingen behandelen in feite de basisonderwerpen van de filosofie (3). Als een apologet, dus een verdediger van Gods waarheid, heeft Hij zowel de waarheid van de Hebreeuwse geschriften als Zijn eigen leringen en acties verdedigd.

Wanneer we Jezus in de diverse bekende verhalen uit de evangeliën bezig zien, valt op dat Zijn denken scherp, duidelijk

en krachtig was. Niet alleen zouden we moeten geloven wat Hij leerde omdat Hij onze goddelijke Meester is, maar door bezig te zijn, door gebed en in afhankelijkheid van de Heilige Geest, zouden we ook ernaar moeten streven Zijn intellectuele vaardigheden na te volgen omdat we geroepen zijn om te wandelen zoals Hij (1 Joh. 2:6).

Het zien van Jezus als een belangrijke denker kan een krachtig middel zijn bij het verdedigen van het christelijk geloof tegenover ongelovigen die ten onrechte veronderstellen dat het christelijk geloof een kwestie van blind of irrationeel geloof is. Omdat de oprichter van het christendom een grote denker is, zouden Zijn volgelingen nooit de menselijke geest moeten onderwaarderen (Matt. 22: 37-39; Rom. 12: 1-2). Daarnaast kunnen Jezus' manieren van argumenteren dienen als een voorbeeld voor onze eigen verdediging van de waarheid en rationaliteit van het christelijk geloof.

Heeft Jezus de rationaliteit ondergewaardeerd?

Jezus was betrokken bij lange en soms behoorlijk verhitte discussies, meestal met de Joodse intellectuele leiders van Zijn tijd. Hij aarzelde niet om af te rekenen met populaire opvattingen als die fout waren. Hij sprak vaak en gepassioneerd over het belang van waarheid en de gevaren van dwaling, en Hij noemde argumenten om de waarheid te ondersteunen en de dwaling te weerleggen (4).

n apologeet

Jezus' gebruik van de logica had een bijzonder karakter, zegt de filosoof Dallas Willard: Jezus' gebruikte logica niet om debatten te winnen, maar om begrip of inzicht bij Zijn toehoorders te bewerkstelligen. Hij stelde zaken op zodanige wijze aan de orde dat degenen die echt willen weten hoe iets is, tot de juiste conclusie zouden kunnen komen (5).

Willard betoogt ook dat aandacht voor logica niet alleen bepaalde intellectuele vaardigheden vereist, maar ook een bepaalde mentale betrokkenheid ten aanzien van het belang van logica en de waarde van waarheid in het leven. Een bedachtzaam persoon zal de logica en het argument waarderen door gerichte aandacht, beredeneerde dialoog en de bereidheid om de waarheid te volgen waarheen het ook zal leiden. Deze mentale gerichtheid stelt eisen aan het morele leven. Men heeft daarvoor vastberadenheid, vasthoudendheid en moed nodig, en aan de andere kant moet men huichelarij (zichzelf verzetten tegen feiten en logica vanwege verborgen motieven) en oppervlakkigheid (het aanvaarden van mooi-klinkende adviezen ongeacht hun gebrek aan logische ondersteuning) schuwen en vermijden. Willard en ook de christelijke filosoof James Sire zien Jezus als het hoogste voorbeeld of model (6).

De atheïstische filosoof Michael Martin, daarentegen, beweert dat de Jezus van de evangeliën (waarvan Martin de betrouw-

baarheid betwist) "geen belangrijke intellectuele vaardigheden laat zien. Zowel Zijn woorden als Zijn handelingen lijken aan te geven dat Hij rede (verstand) en onderwijs niet waardeert". Jezus baseerde Zijn gehele bediening op geloof, aldus Martin (7). Hij beschouwt de uitspraak van Jezus over de noodzaak om te worden als kinderen teneinde het koninkrijk van de hemel binnen te kunnen komen (Matt. 18:3) als het aanmoedigen van kritiekloos geloof. Martin beweert ook dat wanneer Jezus enige reden gaf om Zijn leer te aanvaarden, het was dat het Koninkrijk aanstaande was of dat degenen die geloofden naar de hemel zouden gaan, maar dat degenen die niet geloofden, naar de hel zouden gaan; vermoedelijk "is er nooit een rationele rechtvaardiging voor deze aanspraken gegeven" (8). Volgens Martin was het onredelijke geloof in de ogen van Jezus goed en waren rationele overtuigingen en kritiek verkeerd.

Deze aanklachten tegen de bewering dat Jezus een filosoof was die gezond redeneren waardeerde en een goed ontwikkelde wereldbeschouwing had, zijn belastend. Dezelfde Jezus die kinderen waardeerde, zei ook: "Heb de Heer, uw God, lief met geheel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw *verstand*" (Matt. 22:37; nadruk toegevoegd).

Jezus heeft kinderen geprezen om dezelfde redenen waarom we hen gewoonlijk prijzen. We beschouwen kinderen

niet als voorbeelden omdat ze irrationeel of onvolwassen zijn, maar omdat ze onschuldig en onverdeeld zijn in hun liefde, toewijding en enthousiasme voor het leven. Kinderen worden ook gewaardeerd omdat zij oprecht nederig kunnen zijn, omdat ze de pretenties van de volwassen wereld niet hebben geleerd. Het verhaal in Mattheüs 18 heeft juist dit gunstige beeld van kinderen voor ogen. Jezus wordt door Zijn discipelen gevraagd: "Wie is de grootste in het Koninkrijk der hemelen?" Nadat Hij een kind had geroepen en hem in hun midden had geplaatst, antwoordde Jezus: "Voorwaar, Ik zeg u, wanneer gij u niet bekeert en wordt als de kinderen, zult gij het Koninkrijk der hemelen voorzeker niet binnengaan. Wie nu zichzelf gering zal achten als dit kind, die is de grootste in het Koninkrijk der hemelen. En een ieder, die zulk een kind ontvangt in Mijn naam, ontvangt Mij" (Matt. 18:3-5).

De betekenis van "worden als kleine kinderen" is niet "kritiekloos en onnadenkend worden" (zoals Martin beweert), maar "nederig worden". Jezus sprak veel over nederigheid, net zoals in het Oude Testament te lezen is. Hij heeft nooit nederigheid geassocieerd met domheid, onwetendheid, onnozelmheid en goedgelovigheid (9). Jezus dankte God voor het openbaren van het evangelie aan de nederigen en niet aan de zogenaamde wijzen en verstandigen. Dit betekent echter niet dat intelligentie een nadeel is om de boodschap van Jezus te geloven, maar dat veel van de religieuze leiders van die tijd het niet zouden kunnen of willen begrijpen, vooral omdat het hun intellectuele trots uitdaagde (zie Matt. 11: 25-26). Martin beweert ook dat de enige redenen die Jezus gaf om Zijn leer te ondersteunen, was dat het Koninkrijk Gods aanstaande was en dat degenen die niet geloven, niet de hemelse voordelen zouden ontvangen die wél aan de gelovigen zouden worden toegekend (10). Is dit waar?

Ten eerste sprak Jezus vaak over het Koninkrijk van God terwijl Hij het gebruikte als een rechtvaardiging voor Zijn leer en prediking (Matt. 4:17). Jezus vermaande de mensen om hun leven geestelijk en moreel te heroriënteren, omdat God op een ongekende en dramatische manier in de geschiedenis was gekomen. Dit is niet noodzakelijkerwijs een irrationele of ongegronde aanspraak omdat 1. God op

deze manier in Jezus' dagen optrad en 2. men een bewijs/aanwijzing kon vinden voor het ontstaan van het Koninkrijk, vooral door de acties van Jezus Zelf.

De evangeliën presenteren het Koninkrijk als uniek aanwezig in het onderwijs en de handelingen van Jezus, die Zelf beweerde dat "als Ik de demonen uitdrijf door de Geest van God, dan is het Koninkrijk van God over u gekomen" (Matt. 12:28). Aangezien Zijn toehoorders zagen dat Hij demonen uitdreef met een bijzondere autoriteit, gaf Jezus hen een goede reden om Zijn aanspraken te geloven. Hij deed dus niet zomaar wat beweringen of uitte ongegronde bedreigingen.

Ten tweede, het gebruik door Jezus van het begrip Gods oordeel of beloning heeft Zijn gebruik van argumenten niet vervangen. Zijn normale argumentatie was niet het volgende: "Als je gelooft wat Ik zeg, zal je beloond worden. Als je niet gelooft wat Ik zeg, zal je die beloning verliezen. Geloof daarom wat Ik zeg". Toen Jezus waarschuwingen en beloften gaf die te maken hebben met het gedrag in dit leven voor het hiernamaals (zie Joh. 3:16-18), sprak Hij meer als een profeet dan een filosoof. Of Jezus' woorden in deze zaak betrouwbaar zijn, hangt af van Zijn morele en geestelijke autoriteit, niet op Zijn specifieke argumenten op elk punt. Als we reden hebben om Hem als gezaghebbend te beoordelen (zoals we doen), kunnen we deze uitspraken rationeel geloven, net zoals we verschillende andere autoriteiten geloven die we geloofwaardig achten op basis van hun referenties (11).

Het ontsnappen aan een dilemma

We moeten de evangeliën raadplegen om te bepalen of Jezus niet of wel een goed ontwikkelde kritisch denkvermogen heeft gewaardeerd. Verschillende voorbeelden illustreren Jezus' vermogen om te ontsnappen aan een dilemma wanneer Hij door een strikvraag werd uitgedaagd. We zullen er eens een bekijken (12).

Mattheus heeft een lastige situatie voor Jezus verhaald. De Sadduceeërs hadden geprobeerd om Jezus in het nauw te brengen met het stellen van een vraag over het hiernamaals. In tegenstelling tot de Fariizeëen geloofden de Sadduceeërs niet in het leven na de dood (Hand. 23:8), noch in engelen of geesten (hoewel ze theïsten waren), en zij kenden een speciaal gezag toe aan alleen de vijf boeken van Mozes. De Sadduceeërs herinnerden Jezus aan het bevel van Mozes dat als een man sterft zonder kinderen te hebben, zijn broer met de weduwe moet trouwen om kinderen voor hem te verwekken. Toen stelden ze een situatie voor waarin dezelfde vrouw

achtereenvolgens getrouwd is met zeven broers en daarna van hen weduwe is geworden zonder dat er kinderen zijn verwekt. De vrouw sterft daarna. Zij vroeg tenslotte: "Van wie van de zeven zal zij dan in de opstanding de vrouw zijn? Want allen hebben haar tot vrouw gehad" (Matt. 22: 23-28).

Hun argument is behoorlijk slim. De Sadduceeërs wisten dat Jezus de wet van Mozes eerbiedigde, zoals zij deden. Zij wisten ook dat Jezus, in tegenstelling tot hen, leerde dat er een opstanding van de doden zou zijn. Zij dachten dat deze twee overtuigingen logisch in strijd zijn met elkaar; ze kunnen niet beide waar zijn. De vrouw kan bij de opstanding niet met alle zeven broers getrouwd zijn (want de wet van de Mozes stond het hebben van meer mannen niet toe), en er is ook geen reden waarom ze getrouwd zou moeten zijn met een van de zeven (teneinde aan de eis van monogamie te voldoen). Zij dachten daarom dat Jezus ofwel Zich tegen Mozes zou moeten keren of het leven na de dood zou moeten ontkennen om te ontsnappen aan de tegenstrijdigheid. Zij presenteren dit scenario als een logisch dilemma: óf A (de autoriteit van Mozes) óf B (een leven na de dood).

Martin en anderen hebben beweerd dat Jezus kritiekloos geloof aanpreeft (13). Als deze aanklachten juist waren, zou men kunnen verwachten dat Jezus: 1. de vraag met een vrome en nietszeggende uitspraak zou ontwijken, 2. dreigen met de hel voor degenen die Zijn autoriteit durfden te betwijfelen, of 3. simpelweg beide logisch onverenigbare uitspraken accepteren zonder aarzeling of schaamte. In plaats daarvan zei Jezus onomwonden tegen de Sadduceeërs dat zij zich vergisten omdat ze de Schrift en de kracht van God niet kenden: "Immers, in de opstanding huwen zij niet en worden zij niet ten huwelijk genomen, maar zij zijn als engelen in de hemel. Wat nu de opstanding der doden betreft, hebt gij niet gelezen, wat door God tot u gesproken is, toen Hij zei: Ik ben de God van Abraham, en de God van Isaak, en de God van Jakob? Hij is niet een God van doden, maar van levenden" (Matt. 22:30-32).

Jezus' reactie heeft een scherpzinnigheid die misschien niet direct duidelijk zal zijn. Ten eerste betwistte Hij hun veronderstelling dat geloof in de opstanding betekent dat men moet geloven dat al onze huidige instellingen later in de wereld van het hiernamaals zullen worden behouden. Geen van de Hebreeuwse geschriften leert dit, en ook Jezus Zelf geloofde het niet. Het dilemma lost zich dus op. Het is een vals dilemma omdat Jezus een derde optie

heeft aangegeven: er is geen gehuwde staat in de opstanding.

Ten tweede, als onderdeel van Zijn reactie op hun logische valkuil, vergeleek Jezus de staat van mannen en vrouwen bij de opstanding met die van de engelen, waardoor het ongelof van de Sadduceeërs over het bestaan van engelen werd uitgedaagd. (Hoewel de Sadduceeërs niet in engelen geloven, wisten zij dat hun mede-Joden, die wel in engelen geloofden, dachten dat engelen niet trouwen of zich voortplanten.)

Ten derde noemde Jezus een tekst uit de Schriften die door de Sadduceeërs gewaardeerd werden (Exodus 3:6), namelijk waar God vanuit de brandende struik aan Mozes verklaarde dat Hij de God van Abraham, Isaac en Jakob is. Jezus zou ook diverse teksten kunnen noemen uit geschriften buiten de eerste vijf boeken van de Bijbel om de opstanding te ondersteunen, zoals de profeten (Dan.12:2) of Job (19:25-27), maar in plaats daarvan noemde hij juist hun eigen vertrouwde bronnen, die ook Hij onderschreef (Matt. 5:17-20, Joh. 10:35). Hij versloeg hen dus met hun eigen wapenen.

Ten vierde wees Jezus ook op de werkwoordsvorm van het vers dat Hij citeerde. God is (tegenwoordige tijd) de God van Abraham, Isaac en Jacob, die allemaal al gestorven waren toen God deze verklaring tegenover Mozes had uitgesproken. God is niet opgehouden om hun God te zijn na hun aardse heengaan. God zei niet: "Ik was hun God" (verleden tijd). God is de God van de levenden, die zelfs de 'dode' patriarchen omvatten. Mattheus voegde eraan toe: "Toen de menigte dit hoorde, waren ze verbaasd over Zijn leer", want Jezus had de Sadduceeërs tot zwijgen gebracht" (Matt. 22:33-34).

De vaardigheid om op logische wijze aan een dilemma te ontsnappen is van toepassing op vele apologetische uitdagingen. Laten we er nog een bekijken. Filosofen betogen vaak dat het aannemen van God als de bron van de moraal een hopeloos dilemma tot gevolg heeft. Als de moraal op Gods wil is gebaseerd, zou, aldus deze filosofen, God wat dan ook kunnen doen - met inbegrip van moord, verkrachting en godslastering - en het zou 'dus' goed zijn. Deze opvatting is absurd. Als we daarentegen morele normen opstellen, los van Gods wil, dan verliest God Zijn morele suprematie, omdat God 'onder' deze onpersoonlijke, objectieve en absolute morele standaarden uitkomt. Het dilemma is dan: ofwel (A) de moraal is willekeurig of (B) God is niet oppermachtig. Aangezien beide onaanvaardbaar zijn voor het

christendom, is daarmee het christendom weerlegd, aldus deze filosofen.

Men kan aan dit dilemma ontsnappen door aan te tonen dat het een vals dilemma is. De bron van de moraal is niet Gods wil, gescheiden van Gods eeuwige volmaakte karakter; echter, de goddelijke wetten kwamen voort uit het innerlijke wezen van God. Omdat Gods karakter onveranderlijk goed is, kan God geen morele normen veranderen omdat Hij Zichzelf niet kan verloochenen (Mal. 3:6; Jak. 1:17). Bovendien, omdat God de Schepster van de wereld en van de mens is, weet God wat het beste is voor mensen om te floreren. Zijn instructies voor ons zijn tot onze zegen en Gods eigen glorie (Matt. 5:1-16; Kol. 3:17)(14). Het dilemma is opgelost.

A fortiori argumenten

Jezus hield van wat *a fortiori* (Latijn: ‘sterker nog’) argumenten genoemd worden, die vaak in krachtige en overtuigende vormen in de evangeliën naar voren komen (15). Wij gebruiken ze vaak in alledaagse argumenten. Deze argumenten hebben de volgende vorm:

1. De waarheid van idee A wordt geaccepteerd.
2. Steun voor de waarheid van idee B (die net zoals idee A relevant is) is zelfs sterker dan die van idee A.
3. Dus, als de waarheid van idee A moet worden geaccepteerd, dan moet (zeker) ook de waarheid van idee B worden geaccepteerd.

Zie bijvoorbeeld Jezus’ argument tegenover de Farizeeën over de juistheid van het doen van een genezingswonder op de sabbat: “Ik heb één wonder gedaan [op de sabbat] en jullie staan allemaal versteld. Nu heeft Mozes u de besnijdenis gegeven (niet dat die van Mozes komt, ze komt

van de aartsvaders) en u besnijdt ook op sabbat. Als er op sabbat besneden wordt omdat anders de wet van Mozes wordt overtreden, waarom bent u dan kwaad wanneer ik op sabbat iemand helemaal gezond maak? Ga in uw oordeel niet op de schijn af, maar laat uw oordeel rechtvaardig zijn” (Joh. 7: 21-24).

Het argument van Jezus kan eenvoudig uitgelegd worden:

1. De Farizeeën onderschrijven de besnijdenis, ook al is het op de sabbat, de rustdag, gedaan. (De besnijdenis werd acht dagen na de geboorte van een jongetje uitgevoerd, en die achtste dag viel soms op de zevende dag van de week, de sabbat.) Dit schendt de sabbatwetten niet omdat het een goede daad is.
2. Het genezen van de gehele persoon is nog belangrijker en heilzamer dan de besnijdenis, die alleen maar één aspect van de mens beïnvloedt.
3. Dus, als de besnijdenis op de sabbat geen schending van de sabbat is, is ook de genezing door Jezus op de sabbat niet een schending van de sabbat. Jezus’ commentaar, “Ga in uw oordeel niet op de schijn af, maar laat uw oordeel rechtvaardig zijn”, was een afkeuring van hun onlogische inconsistentie bij hun toepassing van hun eigen morele en religieuze principes.

Jezus betoogde in meerdere gesprekken in een soortgelijke vorm over de betekenis van de sabbat. Nadat Hij een kreupel vrouw op de sabbat had genezen, werd de overste van de synagoge verontwaardigd en zei: “Zes dagen zijn er, waarop gewerkt moet worden, komt dan om u te laten genezen en niet op de sabbatdag” (Luc. 13:14). Jezus herinnerde deze overste eraan dat het wettelijk was toegestaan om op de sabbat een os of ezel los te maken

en naar het water te leiden. “Mocht deze vrouw, die een dochter is van Abraham en al achttien jaar door satan geboeid werd gehouden, niet op sabbat uit deze boeien worden losgemaakt?” (Luc. 13:16). Jezus’ argument ziet er zo uit:

1. Het was de Joden wettig toegestaan om dieren op de sabbat los te maken uit zorg voor het welzijn van dieren.
2. Het welzijn van een vrouw (genezing van een chronische, verzwakkende ziekte) is veel belangrijker dan het water geven aan een dorstig dier.
3. Dus, als het water geven aan een dier op de sabbat geen schending van de sabbat is, dan is ook de genezing van de vrouw door Jezus op de sabbat geen overtreding ervan. Lucas schreef: “En toen Hij dit zei, schaamden zich al Zijn tegenstanders, en de gehele schare verheugde zich over al de heerlijke dingen, die door Hem geschiedden” (Luc. 13:17). Men moest Jezus dus groot gelijk geven.

Een wijze apologet zal goed en herhaaldelijk gebruik maken van *a fortiori* argumenten. Hier volgt een voorbeeld over het vergelijken van religies. Velen verwerpen de evangeliën omdat het oude documenten zijn die historisch onbetrouwbaar worden geacht. Veel van deze mensen vertrouwen echter wel op oude boeddhistische en andere oosterse religieuze geschriften. Naast goede redenen om de evangeliën te vertrouwen, kunnen we ten aanzien van hun vertrouwen in Oosterse teksten het volgende *a fortiori* argument gebruiken. De boeddhistische geschriften werden pas ongeveer 500 jaar na het leven van de Boeddha (563-483 v.C.) opgeschreven. De boeddhistische geleerde Edward Conze merkt op dat, terwijl het christendom zijn “eerste traditie in het ‘Nieuwe Testament’” kan onderscheiden van een “voortdurende traditie” die bestaat uit reflecties van de kerkvaders en gemeenten, “boeddhisten niets hebben dat overeenstemt met het ‘Nieuwe Testament’. De ‘voortdurende traditie’ is alles wat duidelijk wordt bevestigd” (16). Als mensen oude en minder bevestigde boeddhistische documenten vertrouwen, hoeveel te meer zouden ze de evangeliën moeten vertrouwen, die veel steviger geworteld zijn in verifieerbare geschiedenis? (17). De apoloog hoopt dan dat zij die de evangeliën lezen als historisch betrouwbaar, zullen ontdekken dat ze onverenigbaar zijn met een superieur zijn aan boeddhistische leringen.

Jezus’ appèl om bewijs met argumenten

Ondanks de vaak gebruikte voorstelling van Jezus als een mystieke figuur die mensen zou oproepen om een kritiekloos

geloof te aanvaarden, heeft Hij om Zijn aanspraken te bevestigen vaak een beroep gedaan op bewijs. Johannes de Doper, die wegwijnde in de gevangenis (nadat hij Herodes had getart – Matt. 14:3,4), had boodschappers naar Jezus gestuurd met de vraag: “Bent U degene die komen zou of moeten we een ander verwachten?” (Matt. 11:3). Dit lijkt misschien een vreemde vraag van een man die in de evangeliën wordt voorgesteld als de profetische voorloper van Jezus en had verkondigd dat Jezus de Messias was. Jezus heeft echter de vraag van Johannes niet afgewezen. Hij zei niet: “Je moet geloof hebben; onderdruk je twijfels”. Hij zei ook niet: “Als je niet gelooft, ga je naar de hel en mis je de hemel”. In plaats daarvan wees Jezus op de bijzondere kenmerken van Zijn bediening en zei: “Zeg tegen Johannes wat jullie horen en zien: blinden kunnen weer zien en verlamden weer lopen, mensen met huidvraat worden gereinigd en doven kunnen weer horen, doden worden opgewekt en aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt. Gelukkig is degene die aan Mij geen aanstoot neemt” (Matt. 11:4-6, zie ook Luc. 7:22).

De genezingen door Jezus en Zijn onderwijzers zijn bedoeld als positief bewijs van Zijn Messiaanse identiteit, omdat zij de Messiaanse voorspellingen van het Oude Testament vervullen (18). Wat Jezus beweerde is het volgende:

1. Als iemand bepaalde soorten handelingen doet (de hierboven genoemde handelingen), dan is Hij de Messias.
2. Ik doe dergelijke handelingen.
3. Daarom ben ik de Messias.

Deze logische sequentie als vorm van argumentatie heet een *modus ponens* (manier van bevestigen) en het is een handig

bruikbaar denkhulpmiddel: als P, dan Q; P is er, dus daarom: Q. Het argument doet een beroep op empirische claims - de machtige werken van Jezus - als de feitelijke basis. De daden die Jezus heeft aangehaald, wijzen op Zijn doorslaggevende apologetische referenties als de Messias ‘die zou komen’.

Bij een andere gelegenheid genas Jezus opnieuw op de sabbat en de religieuze leiders namen het Hem opnieuw kwalijk dat Hij op de heilige dag werkte. Hij reageerde: “Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook” (Joh. 5:17). Jezus’ opponenten beschouwden Zijn uitspraak als godslastering omdat “Hij niet alleen de sabbat schond, maar ook God Zijn eigen Vader noemde en Zich dus met God gelijkstelde” (Joh. 5:18). Joden verwijzen soms naar God als Vader, maar niet met de bezittende vorm ‘Mijn Vader’, omdat ze dachten dat dit een te intieme relatie tussen de Schepper en het Schepsel suggereerde.

In plaats van deze conclusie te ontkennen, heeft Jezus zes andere uitspraken gedaan die hun conclusie zelfs bevestigden en versterkten dat Hij inderdaad “Zichzelf gelijk maakte aan God”:

1. Hij handelt op dezelfde manier als de Vader door leven te geven aan de doden (Joh. 5:21).
2. Hij oordeelt als een vertegenwoordiger van de Vader en met Diens gezag (5:22, 27).
3. Als Hij niet geëerd wordt, wordt ook God de Vader niet geëerd (5:23).
4. Degene die in Jezus gelooft, gelooft ook in God (5:24-25).
5. Evenals God (zie Deut. 30:19-20), heeft Hij leven in Zichzelf (5:26).
6. Hij is in volledige overeenstemming met de Vader, die Hij volkomen behaagde - een aanspraak die geen Jood in het Oude Testament ooit heeft gemaakt (5:30).

Jezus liet het bij een bepaald onderwerp niet alleen maar bij een paar beweringen. Hij verdedigde Zijn uitspraken door een beroep te doen op bewijsmateriaal waartoe Zijn toehoorders toegang konden hebben:

1. Johannes de Doper, een gerespecteerde profeet, getuigde van de identiteit van Jezus (Joh. 5: 31-35).
2. De wonderwerken van Jezus hebben ook getuigd van Zijn identiteit (5:36).
3. De Vader getuigde van de identiteit van Jezus (5:37).
4. Ook de Schriften getuigen van Zijn identiteit (5:39).
5. Mozes heeft getuigd van wie Jezus is (5:46).

Jezus redeneerde met Zijn intellectuele te-

genstanders en was niet huiverig voor het geven van bewijzen voor Zijn claims (19). Hij deed niet zomaar wat uitspraken, Hij dreigde niet met straffen tegen degenen die het niet eens waren, of Zijn tegenstanders als ongeestelijk te bestempelen. Daarentegen had Hij een grote waardering voor argumenten en bewijs(voering) van anderen en gebruikte deze Zelf in Zijn verweer.

Christelijke apologeten kunnen allerlei soorten bewijzen aanvoeren in de rationele verdediging van de christelijke waarheid. We hoeven het evangelie niet klakkeloos te geloven. Bij het ontkennen van deze feiten heeft Robert Millet, voormalig decaan van religieus onderwijs aan de Brigham Young Universiteit, de Mormoonse claims (ondanks de erkende tekortkomingen ervan) verdedigd door te zeggen dat “het christelijk geloof afhankelijk is van het aanvaarden van een goddelijk wonder dat plaatsvond op Paasmorgen, maar waarvoor er geen bewijs is” (20). Hij redeneert dat wanneer het christelijk geloof in de opstanding zonder bewijs is, maar acceptabel is, dan de mormoonse ‘geloofssprong’ ook gerechtvaardigd is.

Dit is een *a fortiori* argument; maar het is niet waar dat er geen bewijs is voor de opstanding van Jezus. Zowel het onderwijs van Jezus als de geschiedenis van de apologetiek, verzetten zich tegen dit soort fideïsme (geloof zonder objectief bewijs) dat Millet ten onrechte associeert met het christendom maar wel terecht associeert met het mormonisme. De apostel Paulus noemde zelf de vele getuigen die de opgestane Christus zagen, waarvan sommigen nog leefden toen hij zijn brieven schreef (1 Kor. 15: 5-8).

De hedendaagse filosoof en apologet William Lane Craig heeft uitgebreid geschreven over het historische bewijs voor de opstanding van Jezus. Hij debatteert ook publiekelijk met degenen die deze waarheid ontkennen. Het bewijs bevat de algemene historische betrouwbaarheid van de evangeliën, evenals de specifieke en goed bewezen concrete feiten betreffende het lege graf, de vele verschijningen van Jezus aan diverse mensen op verschillende tijden, en de verkondiging door de apostelen van de opstanding ondanks het feit dat het inging tegen wat ze zelf van de Messias hadden verwacht. Andere verklaringen voor het geloof in de opstanding, als zou het een hallucinatie geweest zijn of een mythe die later is verzonnen, passen gewoonweg niet bij de feiten (21). Omdat geloof in de opstanding van Jezus gebaseerd moet zijn en gebaseerd is op historisch bewijs en feiten, wordt Millets argument dat essentiële leerstellingen

van de mormonen geen bewijsmateriaal vereisen, weerlegd (22).

Jezus' gebruik van 'reductio ad absurdum' argumenten

Filosofen en andere debaters gebruiken *reductio ad absurdum* argumenten. De term betekent: herleiden tot het absurde. Wanneer ze succesvol zijn, zijn ze een krachtige weerlegging van een onlogische positie. Het argument gaat uit van één of meer ideeën en laat zien dat ze leiden tot een absurde of tegenstrijdige conclusie. Dit bewijst dat de oorspronkelijke ideeën vals moeten zijn. Voor een dergelijk argument moet de logische relatie tussen de termen in stand blijven en moet de vermeende absurditeit zeker absurd zijn. Zie Jezus' gebruik van *reductio ad absurdum* in het verdedigen van Zijn identiteit als de Messias.

Jezus vroeg de Farizeeën: "Wat denkt u over de Messias? Van wie is Hij een zoon?" Het antwoord was: "De zoon van David". Jezus antwoordde: "Hoe kan David Hem dan, geïnspireerd door de Geest, Heer noemen? Want hij zegt: De Heer sprak tot mijn Heer: 'Neem plaats aan mijn rechterhand, tot ik je vijanden onder je voeten heb gelegd'". Door Psalm 110:1 te citeren, deed Jezus een beroep op een bron die de Farizeeën aanvaardden. Hij concludeerde met de vraag: "Als David hem dan 'Heer' noemt, hoe kan Hij dan zijn zoon zijn?", en niemand durfde Hem vanaf die dag nog een vraag te stellen (Matt. 22:46).

Het argument kan als volgt worden weergegeven:

1. Als de Christus alleen een menselijke afstammeling van David is, kon David Hem niet 'Heer' noemen.
2. David noemde de Christus 'Heer' in Psalm 110:1.
3. Geloven dat Christus de Heer van David en alleen Davids menselijke afstammeling (die niet Zijn Heer kon zijn) was, is absurd.
4. Christus is dus niet alleen maar de menselijke afstammeling van David.

Jezus' punt was niet om de voorvaderlijke verbinding van Christus met David te ontkennen, omdat Jezus in de evangeliën (Mattheüs 1:1) de zoon van David genoemd wordt en Jezus de titel zonder bezwaar geaccepteerd heeft (Matt. 20:30,31). Jezus wilde vooral laten zien dat de Christus niet alleen maar de Zoon van David is. Christus is ook Heer en dat was al zo in de tijd van David. Door dit *reductio ad absurdum* argument te gebruiken, verruimde Jezus het begrip van Zijn gehoor voor wie de Christus is en dat Hij Zelf de Christus is (23).

Jezus heeft een ander *reductio ad absurdum* argument gebruikt toen de Farizeeën probeerden Zijn reputatie in diskrediet te brengen door Hem als een exorcist voor te stellen door Hem ervan te beschuldigen demonen uit te drijven op gezag van Beëlzebub, de overste van de boze geesten. Met andere woorden, Jezus' reputatie als heilige wonderwerker was volgens hen onverdiend. Wat goddelijke wonderen leken te zijn, kwamen in werkelijkheid uit een demonisch bron, aldus de Farizeeën. In reactie op deze beschuldiging heeft Jezus hun uitgangspunt genomen en een absurditeit afgeleid: "Ieder koninkrijk, dat tegen zichzelf verdeeld is, gaat ten onder, en geen stad of huis, tegen zichzelf verdeeld, zal standhouden. En indien de satan de satan uitdrijft, is hij tegen zichzelf verdeeld; hoe zal dan zijn koninkrijk kunnen standhouden? En indien Ik door Beëlzebub de boze geesten uitdrijf, door wie doen uw zonen het dan? (Matt. 12:25-27). We kunnen het op deze manier stapsgewijs weergeven:

1. Als satan tegen zichzelf was verdeeld, zou zijn koninkrijk ten ondergaan.
2. Het koninkrijk van satan is echter niet ten ondergegaan (aangezien de demonische activiteit doorgaat). Anders te denken is absurd.
3. Dus (a) satan drijft niet satan uit.
4. En (b) Jezus kan geen mensen van satan bevrijden door een satanische macht.

Bovendien, ook de Farizeeërs oefenden exorcisme uit en als Jezus de demonen door satan uitdreef, dan moeten de Farizeeën toegeven dat ook zij de demonen door satan zouden kunnen uitdrijven (Matt. 12:27) en daarmee staan ze wel aan de verkeerde kant. De Farizeeën zelf moeten deze beschuldiging als absurd verwerpen. Jezus kan dus niet beschuldigd worden van het gebruiken van satanische kracht bij Zijn uitdrijvingen. Jezus voerde twee krachtige *reductio*-argumenten op in slechts een paar zinnen.

Reductio ad absurdum argumenten zijn krachtige hulpmiddelen om de christelijke waarheid te verdedigen. Degenen die beweren dat de moraal volledig gerelateerd is aan het individu, zijn van mening dat deze visie tolerantie verdedigt, dogmatisme vermijdt en dat het beter is dan het christelijke geloof inzake morele zekerheden. De bewering dat: 1. 'alle moraal relatief' is, impliceert logisch echter dat 2. het geloof van iemand goed is als het goed voor hem is en dat er geen hogere standaard is waaraan men verantwoording moet afleggen. Relativisme leidt echter tot allerlei absurde conclusies, zoals: 3. de moraal van Osama bin Laden is goed voor hem, dus we moeten het niet (ver/

be)oordelen en 4. de nazi-moraal is goed voor de nazi's, daarom moeten we het niet (ver)oordelen. Met andere woorden, moreel relativisme wordt gereduceerd tot moreel nihilisme, maar moreel nihilisme is absurd en is dus onjuist. Daarentegen is de christelijke moraliteit veel overtuigender.

Doe de gezindheid van Christus aan

Dit korte artikel doet geen recht aan de rijkdom van Jezus' filosofische en apologetische argumenten over een veelheid van belangrijke onderwerpen. Onze voorbeelden van Jezus' manier van redeneren leidt echter tot een ernstige vraag met betrekking tot de aanklacht dat Jezus kritiekloos geloof boven rationele argumenten zou hebben geprezen en dat Hij niets te maken zou hebben met logische consistentie. Integendeel, Jezus heeft nooit de juiste en strikte werking van ons door God aan ons gegeven verstand geminacht of ondergewaardeerd. Jezus' onderwijs heeft betrekking op de hele persoon: de verbeelding (gelijkenissen), de wil en de verstandelijke vaardigheden.

Hoe eerlijk ze ook waren in het rapporteren over de zwakheden van de discipelen, de evangelisten vertelden nooit van een situatie waarin Jezus intellectueel gedwarsboomd werd of verbeterd in een discussie; ook heeft Jezus nooit een irrationeel of slecht geïnformeerd geloof van de kant van Zijn discipelen aangemoedigd. Met Jezus als ons Voorbeeld en onze Heer, de Heilige Schrift als onze basis (2 Tim. 3:15-17), en de Heilige Geest als onze Leraar (Joh. 16:12-15), zouden wij graag de bijbelse uitdaging moeten aannemen om de wereld te winnen voor Christus en Zijn koninkrijk (2 Kor. 10:3-5).

Auteur: Douglas Groothuis
Vertaling: Piet Guijt, juli 2017

Dit artikel (ID: DJ700) verscheen eerst in het Christian Research Journal, volume 25, nummer 2 (2002). Voor nadere informatie, zie: <http://www.equip.org> Voor notes zie website promise

Mariaverering g de Bijbel

Inleiding

Al eeuwen is in de rooms-katholieke kerk sprake van de zgn. Mariaverering. De vraag is hoe deze Mariaverering is ontstaan en hoe het inhoudelijk moet worden beoordeeld.

Ook al is het voor sommige gelovigen een gevoelig onderwerp, toch kunnen we er niet omheen om het eerlijk te onderzoeken aan de hand van de Bijbel. Het is ook een actueel thema, zoals blijkt uit o.a. de Maria-tentoonstelling in het Catharijnenconvent te Utrecht (3), het boek *Flirten met Rome* (25) en ingezonden brieven in het Nederlands Dagblad, begin augustus 2017 (36). Bovendien is het van groot belang voor een mogelijke toenadering tussen kerken. Zo sprak bisschop de Korte van Den Bosch de hoop uit dat de rooms-katholieke kerk en de protestantse kerk ooit één zullen worden (ND 12 juni 2017). Maar een ware eenwording zal uiteraard alleen mogelijk zijn op basis van bijbelse waarheid.

Wij willen benadrukken dat wij Maria door haar bijzondere positie als de moeder van Jezus (willen) respecteren en gelukkig prijzen (Luk. 1:48), dus zeggen dat zij bevoorrecht is (vertaling Het Boek). Uiteraard is Maria een gezegende vrouw omdat God haar verkozen heeft de moeder van Jezus te mogen zijn. Maar dat rechtvaardigt niet de verering/aanbedding zoals door sommige rooms-katholieken wordt gedaan en het ontstaan van een afgodische Mariacultus (de vele Maria-afbeeldingen en het geheel van rituelen, processies, bedevaartplaatsen, feestdagen, namen etc. 'ter ere' van Maria). Uiteraard mogen wij dankbaar zijn dat Maria is ingegaan op Gods roepstem. Maar dat geldt overigens voor veel meer gelovigen in zowel het Oude als het Nieuwe Testament, en ook gelovigen in onze tijd. Ook hen mogen we liefhebben en hoogachten.

Enkele punten uit de geschiedenis van de Mariaverering

In de eerste eeuwen was er nog helemaal geen sprake van Mariaverering. Dit is he-

lemaal niet verwonderlijk omdat de Bijbel daartoe geen enkele aanleiding geeft, zoals we zullen toelichten. In het eerste millennium werd Maria vooral gezien als uitmuntende vrouw (20) die niet boven ons stond, maar als een van ons werd beschouwd.

In de vijfde eeuw werd in de liturgie het feest van de Maria-gedachtenis gevierd. De moeder van de Verlosser beschouwde men als de nieuwe of tweede Eva, de gehoorzame maagd, die de ongehoorzaamheid van de eerste vrouw (Eva) herstelde (evenals Christus de tweede Adam was) (29). Dit had mede te maken met het trekken van verkeerde parallellen tussen Maria en Eva door sommige kerkvaders (zie volgende paragraaf).

Pas in de elfde eeuw kwam naast het moeder zijn van Maria ook het deelgenoot zijn van Christus aan de orde (12) en werd Maria meer en meer gezien als staande boven de kerk. Dat kwam vooral door het feit dat het mens-zijn van Jezus op de achtergrond was geraakt, want Zijn goddelijkheid slokte als het ware Zijn menselijkheid op. En daardoor kwam Hij naar het gevoel van vele gelovigen te ver bij hen vandaan te staan. De als kloof ervaren afstand werd gemakkelijk opgevuld door Maria naar voren te schuiven (20).

In 1140 begon men in Lyon het feest van de onbevleete ontvangenis van Maria (de onbijbelse opvatting dat Maria gevrijwaard zou zijn van erfzonde) te vieren (12). In de Middeleeuwen ontstond in Italië het gebruik om de maand mei toe te wijden aan Maria, de Moeder Gods. De Romeinen noemden de meimaand naar de Griekse moedergodin Maia (13).

In de 17-de eeuw begonnen de Mariadevoties zich te vermenigvuldigen, maar na een terugval aan het einde van de 18e eeuw kwam het in het midden van de 19de eeuw weer op, mede door vele zogenaamde Maria-verschijningen (o.a. in La Salette [1846], Lourdes [1858] en

later Fatima [1917]). In 2007 beschreven de Franse theoloog Laurentin en historicus Sbalchiero maar liefst bijna 2400 Maria-verschijningen. Zij stelden dat er waarschijnlijk duizenden meer waren! (19). Van der Zwaag meldt dat op een mariologisch congres door rooms-katholieke deskundigen werd vastgesteld dat Maria in de laatste duizend jaar zelfs zo'n 21.000 keer verschenen is! (29). We komen later nog op de Mariaverschijningen terug. In 1921 volgde de instelling van het feest Maria Middelaars (overigens geen dogma) (12).

Ongetwijfeld wordt er binnen de rooms-katholieke kerk verschillend gedacht over Maria, maar helaas is er in de loop van de eeuwen een doorgesloten en ongezonde Mariadevotie en Mariacultus ontstaan (6). Soms gaat de Mariaverering zo ver dat Maria als godin of als goddelijk wordt gezien (35) of dat Maria zelfs de plaats gaat innemen van de Heilige Geest wanneer eigenschappen van de Heilige Geest aan Maria worden toegeschreven (18, 21). De Mariacultus is helaas nog springlevend, wellicht uit angst dat eenvoudige gelovigen teleurgesteld zouden worden en hun geloof (maar waarin eigenlijk?) zouden kunnen verliezen (20).

In de loop van de geschiedenis van de rooms-katholieke kerk zijn vier Maria-dogma's (leerstukken) afgekondigd, die overigens geen enkele bijbelse basis hebben, ook al tracht men er een bijbelse onderbouwing voor te geven. Zie het artikel *Maria-dogma's hebben geen bijbels fundament* op website van Promise (34). We geven nu alleen een korte opsomming van de vier Maria-dogma's en het jaar van afkondiging (14):

1. Maria, moeder van God (431)
2. Maria altijd maagd (553)
3. De onbevleete ontvangenis van Maria (1854)
4. De tenhemelopneming van Maria (1950).

“Ondanks de angst voor excessen kan men stellen dat er een wederkerige verhouding

etoetst aan

bestond tussen de volksvroomheid (bijv. bedevaartplaatsen en andere activiteiten voor Maria, wellicht mede veroorzaakt door het feit, dat gewone gelovigen niet of nauwelijks de Bijbel lezen) en de dogmatische vaststellingen. De Mariadevotie stimuleerde de dogmatische en liturgische ontwikkeling en omgekeerd zorgde de dogmaverklaring voor een hernieuwde ervaring van de Mariaverering. Daarbij moeten we ons wel realiseren dat dogmaverklaringen slechts vastlegden wat al eeuwen leefde” (29).

Oorsprong van de Mariaverering

Men kan zich afvragen hoe men tot de Mariaverering gekomen is. Het zou volgens diverse bronnen (o.a. 38) mogelijk te maken hebben met een poging om een christelijke invulling te geven aan de al

lang bekende figuur van de moedergodin, de koningin des hemels etc. in diverse mythologieën en heidense culturen zoals van o.a. Egypte en India. In elk geval is er een zekere verwantschap met heidense voorstellingen. Als voorbeelden noemen we: Artemis-Diana (die aanbeden werd in Efeze, waar de Mariaverering is begonnen) (15); ‘Moeder Gods’ Anahita, de moeder van Mithras; moedergodin Cybele; Semiramis (met Ninus/Tammuz); of Isis en Horus – een moeder-met-kind uit de Egyptische mythologie; keltische en germaanse beschermgodinnen etc. (3,5,27,29, 38). De moeder was meer favoriet dan het kind en later ziet men de madonna met kind terug in de Mariacultus (38). Een voedingsbodem voor het ontstaan van de Mariaverering was de idee van de altijd durende maagdelijkheid.

Maria gold als type van de eeuwige jonkvrouw, voorbeeld van heiligheid, kuisheid en onthouding (28).

Anderen (bijv. 5) trachten de typisch rooms-katholieke leerstukken over Maria aan de hand van de Bijbel of aan de hand van theologische ontwikkelingen te verklaren. Zo wordt ter verklaring van het ontstaan van de Mariaverering soms gewezen op de parallellen die sommige kerkvaders (uit de tweede eeuw) meenden te zien tussen Eva en Maria (6). Het gebruik van parallellen is een veel voorkomend verschijnsel in de Bijbel. Maar de vraag is of de getrokken parallel terecht is. Bij nadere bestudering blijkt het te gaan om het onjuist toepassen van de parallellen. Justinus de martelaar (100-165) gebruikte het woord ‘baren’ om de

parallel te ondersteunen, maar dat is niet terecht. Bovendien is het niet waar dat de opheffing van de zonde zou geschieden langs dezelfde weg waarlangs de door de slang veroorzaakte zonde begon. Justinus ziet een parallel tussen Eva en Maria: zoals Eva door haar ongelof (ongehoorzaamheid) onheil heeft veroorzaakt, heeft Maria door haar geloof heil in de wereld gebracht (6). Maar dat is niet goed te vergelijken. Bovendien: niet Maria, maar Jezus heeft de wereld heil gebracht!!

Ook de kerkvader Irenaeus (130-202) probeerde met het tegenover elkaar zetten van de maagd Eva (ongehoorzaam en daardoor oorzaak van de dood) en Maria (gehoorzaam en daardoor oorzaak van de verlossing) de aandacht op Maria te vestigen, terwijl daardoor de aandacht op de ware en enige Verlosser Jezus Christus op de achtergrond raakt, ook al zal dat uiteraard niet de bedoeling zijn geweest van deze kerkvader. Hij ging door op de onjuiste tegenoverstelling van Eva en Maria: “Zo werd de knoop van Eva’s ongehoorzaamheid door de gehoorzaamheid van Maria ontbonden; want wat de maagd Eva door haar ongelof gebonden had, werd door het geloof van Maria ontbonden” (30). “Zoals het menselijke ras door een maagd gebonden werd aan de dood, zo werd het verlost door een maagd” (6). Maar deze m.i. enigszins vergezochte parallellen zijn nog geen reden om Maria te (gaan) vereren zoals vaak in de Mariadevotie gebeurt! Bovendien, niet Eva werd de zonde toegerekend maar Adam (Gen. 3:12; Rom. 5:14). Ook al speelt onze gehoorzaamheid een grote rol, het kernpunt is dat Jezus Christus de Verlosser van zondes Schuld is en niemand anders.

Ook al is voor Irenaeus Jezus Christus de enige en unieke Verlosser, maar dat neemt volgens hem niet weg dat ook Maria ‘oorzaak van heil’ is (6). Dit is een opmerking die gelovigen op een verkeerd spoor kan zetten. Op zich zou die term niet eens erg hoeven te zijn, ware het niet dat door een verkeerde invulling ervan een afgodische cultus is ontstaan, die de aandacht van Jezus afleidt. Maria is wel een medewerker in Gods plan, maar dat geldt ook voor vele anderen, die in de Bijbel genoemd worden zoals bijv. Mozes, Abraham, Paulus en ook voor hedendaagse gelovigen, bijv. als zij anderen het evangelie vertellen en hen tot bekering leiden.

Ook de kerkvader Tertullianus (160-220) wilde de parallel tussen Eva en Maria op zijn eigen wijze uitwerken (6). Het is aardig geprobeerd om een parallel (eigenlijk een tegenoverstelling) te noemen, maar het klopt niet. Immers door een man, namelijk Jezus, de Zoon van God, kwam de redding. Dus niet het geloof van Maria wist het vergrijp (de zondes Schuld) weg, maar het offer van Jezus. De parallel tussen Eva en Maria gaat ook niet goed op, bijv. Jezus kwam uit Maria, terwijl Adam niet uit Eva kwam, maar Eva uit Adam.

Een andere mogelijke oorzaak van de Mariaverering is het misverstand dat het een opdracht zou zijn om Maria te eren of te vereren. En men wijst dan op Luk. 1:48 waar Maria zingt dat alle geslachten haar gelukkig zullen prijzen. Men denkt bij dat werkwoord kennelijk dat het zou gaan om het eren en *lofprijzen* van Maria. Maar in Luk. 1: 48 staat in het geheel geen opdracht of oproep om Maria te eren of te vereren. Immers ‘gelukkig prijzen’ is

heel wat anders. Je zou kunnen zeggen: feliciteren. De Het Boek-vertaling zegt: “Nu zullen de mensen altijd en overal zeggen dat ik bevoorrecht ben, want...”. Ja, dat was ze zeker. Er zal toch niemand zijn die dat ontkent. Maar als we de lofzang van Maria (het Magnificat) goed lezen en begrijpen, dan ontdekken we dat die geheel is gericht op de grootheid en genade van God en niet op het laten eren van Maria zelf.

Ik kan mijn blijdschap niet op!
48 God, mijn Redder, heeft aan mij gedacht. En ik ben maar een gewone vrouw. Nu zullen de mensen altijd en overal zeggen dat ik bevoorrecht ben,
49 want de machtige, heilige God heeft grote dingen voor mij gedaan.

We zien dat het begin van de Maria-verering mede gebaseerd is op onjuiste interpretaties van Gods Woord. Dus is het niet eens van belang of er al of niet sprake zou zijn van invloeden uit diverse mythologieën en heidense culturen met hun moedergodinnen etc.. Je vraagt je wel af waarom de genoemde kerkvaders met dit soort parallellen kwamen. Hadden ze misschien toch gedacht aan de moederfiguur die in andere culturen en mythologieën voorkomt?

Taken die ten onrechte aan Maria worden toegeschreven

Maria was een gewone, eenvoudige jonge vrouw uit het volk van Israël. Zij was bevoorrecht om de moeder van Jezus te mogen zijn en had de taak om Jezus (op) te voeden. Zij had daarnaast geen geestelijke taak en positie, en zeker geen bijzondere. Immers het Nieuwe Testament spreekt daar nergens over. Helaas zijn er allerlei opvattingen over vermeende geestelijke taken van Maria de kerk binnengeslopen. We zullen er enkele noemen en commentaar erbij geven.

a. Maria voorspreekster?

In de tweede eeuw was er nog geen traditie van gebed tot Maria of andere heiligen. Toen die traditie er eenmaal was, werd steeds meer ook aan de voorspraak van Maria bijzondere krachten toegeschreven. Soms werd dit zelfs zo geduid dat Jezus het vierde gebod (eert uw vader en uw moeder) moest onderhouden en dat, als Maria Hem namens ons iets zou vragen, Hij het haar niet kon weigeren (18). “Paus Paulus VI (1963-1978) beval in een Encycliek over de Mariamaand (mei) het vieren van deze maand aan als een krachtig middel ter verkrijging van vrede en gerechtigheid en veelvuldig tot Maria te bidden voor het welslagen van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965)” (13).

Maria wordt door veel rooms-katholieken gezien als voorspreekster en zij geloven dat haar voorspraak grote invloed heeft bij het roepen om Gods genade en barmhartigheid. Maria is echter niet onze voorspreekster. *Jezus* de rechtvaardige is onze voorspreker (1 Joh. 2:1). Alleen Hij voert die taak nu uit als onze hemelse hogepriester (o.a. Hebr. 2:17). Ook kan nog gewezen worden op Rom. 8:34 waar staat dat Jezus voor ons pleit. Iemand zou nog kunnen zeggen: “Als iemand voor een ander bidt, dan is die bidder toch ook een voorspreker?” Maar dan gaat het om mensen, die hier op aarde leven, en geroepen zijn om voor anderen te bidden. In die zin mogen uiteraard alle gelovigen voorbidders zijn. Dus waarom zou Maria dan een aparte positie moeten innemen? Bedacht moet nog worden dat voorbede alleen geschiedt in de naam van Jezus! (Joh. 14:13,14; 15:16; 16:24).

Soms zegt men dat gelovigen tot Maria bidden omdat zij ons zou herkennen in onze zorgen. Maar dan vergeet men Hebr. 4:15 waar staat dat Jezus kan meevoelen met onze zwakheden (en noden). Ook

wordt voor Maria's vermeende ‘voorspraak’ gewezen op de speciale relatie die zij met Jezus had tijdens haar leven als moeder van Jezus. Men verwacht dan het natuurlijke met het geestelijke. Denk aan wat Jezus zegt in Matt. 12:50: “Want al wie doet de wil van Mijn Vader, die in de hemelen is, die is Mijn broeder en zuster en moeder”. Maria had tijdens haar leven op aarde uiteraard wel een natuurlijke taak door Jezus te baren en (op) te voeden, maar heeft nu, na haar overlijden, geen geestelijke taak. Het is immers de Heilige Geest die ons nu tot hulp en ondersteuning is gegeven (Joh. 16:12-15), en niet Maria.

Interessant is om te zien hoe rooms-katholieken het aanroepen van Maria willen goedpraten. Immers, zo zegt men, Maria is niet dood, maar leeft in de hemel. Inderdaad zijn gelovigen die in Christus gestorven zijn bij God in de hemel, maar daaraan kan men nog geen argument ontleenen om overleden broeders en zusters aan te roepen. Als dat zo zou zijn, dan zou ik niet alleen Maria mogen aanroepen, maar ook bijv. Paulus, Augustinus, Martin Luther King en mijn in Christus

gestorven ouders. Maar omdat spreken met overledenen niet is toegestaan (Lev. 20:6,27), zal toch niemand dat in zijn hoofd halen? Waarom dan wel Maria aanroepen? Het is niet alleen onjuist om overledenen aan te roepen (mede omdat zij in de rust van de Heer zijn ingegaan en wij hen met rust moeten laten), maar ook volstrekt onnodig omdat iedere gelovige in zijn of haar gebed rechtstreeks naar Jezus mag gaan (o.a. 1 Petr. 5:17)

b. Maria delend in Christus' middelaarschap?

Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) noemt Jezus weliswaar de enige Middelaar, maar de christenen, en op *unieke wijze Maria*, delen in zijn middelaarschap door hun gebeden en zorg voor elkaar (22). Uiteraard mag elke christen een priester en medewerker zijn, maar waarom dan een unieke positie voor Maria, want ieder mens is toch uniek?

c. Maria vol van genade en een kanaal (of zelfs: bron) van Gods genade? (22)

Maria is volgens de Bijbel niet de bron van genade, of vol van genade. Dat laatste is wel van toepassing op Jezus, die vol van genade en waarheid was (en is) (Joh. 1:14). Alleen door Hem en God de Vader is er genade. Uiteraard is het wel zo dat Maria begenadigd (7) was omdat zij Jezus mocht baren. Overigens zijn wij allen met Gods genade begenadigd in de Geliefde [Zoon] (Ef. 1:6). Maria geeft geen genade, maar ontving Gods genade (Luk. 1:30), een ‘onverdiende gunst’. Maria had Gods genade nodig, net zoals ieder van ons.

d. Maria medeverlosseres?

Bisschop Punt van Haarlem zei tijdens een gebedsdag in Amsterdam: “Er is geen redding en verlossing in deze tijd dan door Maria. Hij wil zijn verlossingsplan niet voltooien zonder haar en zonder haar toestemming. Dat is de grootheid van Maria” (23). Hier zien we tot onze verbijstering wat een onbijbelse opvattingen verkondigd worden, zelfs door een bisschop!

e. Maria vrede brengend?

Sommige rooms-katholieken menen dat Maria de vrede in de wereld wil brengen door de Heilige Geest (28). Echter Gods Woord zegt dat Jezus (de dooper in de Heilige Geest) de vredevorst is (Jes. 9:6) en vrede geeft (o.a. Joh. 14:27). Maria heeft daarin geen enkele taak.

f. Maria als moeder en voedster van de gelovigen?

Er wordt soms beweerd dat Maria de moeder van de gelovigen is. Een rooms-katholiek zegt: “Maria komt tot haar kinderen waar haar kinderen in nood zijn. Als we

Jezus werkelijk navolgen, dan laten we ons door Maria geestelijk voeden, zoals Jezus dat door Maria gedaan is” (28). Ook nu zien we weer dat vanwege het door elkaar halen van natuurlijke en geestelijke zaken ten onrechte een rol aan Maria wordt toegekend. De Bijbel zegt echter dat wij kinderen van God de Vader worden, wanneer wij in Jezus geloven (Joh. 1:12). Wij zijn dus geen kinderen van Maria. Bovendien is het Woord van God ons geestelijk voedsel.

g. Maria richt onze aandacht op Jezus? (22)

Daarin heeft Maria nu geen taak meer. De Heilige Geest wijst ons nu op Jezus (Joh. 16:12-15).

Van de hierboven genoemde aspecten (en er zijn er meer) kan soms wel gezegd worden, dat het in zekere zin waar is en ook voor alle gelovigen geldt. Maar dan hoeft men dat niet speciaal te laten gelden voor Maria waardoor zij een niet-bijbels te funderen aandacht krijgt. In de volgende paragraaf zullen we dat nader toelichten.

Positie en taak van Maria volgens de Bijbel

Maria erkennen en waarderen als de vrouw, die Jezus mocht baren en als aardse moeder Hem mocht (op)voeden, is geheel iets anders dan haar vereren of zelfs verafgoden en/of een (geestelijke) taak en betekenis toekennen, die zij op grond van de Bijbel niet heeft. Immers nergens leest men in het Nieuwe Testament van een andere of bijzondere taak voor Maria, ook al was zij één van de vrouwen, die toeschouwers waren bij de kruisiging, en was zij één van de 120 discipelen die met Pinksteren in de bovenzaal waren (Hand. 1:14). Nergens in de brieven van Paulus en de andere apostelen wordt over Maria gesproken, laat staan over haar vermeende geestelijke betekenis naast Jezus. De apostelen geven Maria geen enkele prominente rol. Ook het overlijden van Maria wordt niet in de Bijbel genoemd (26).

Dat Maria geen taak heeft in geestelijke heilszaken blijkt eveneens uit het feit, dat

Jezus zegt dat Hij de Vader zal bidden en dat Hij een andere Trooster zal geven (de Heilige Geest, de Geest der waarheid, dus niet Maria) om tot in eeuwigheid bij ons te zijn. Het is de duivel een doorn in het oog en een doodssteek voor hem als mensen Jezus als hun persoonlijke Verlosser (er)kennen, en met Hem een relatie krijgen en onderhouden door de Heilige Geest.

Het kennen van God en Jezus Christus is het eeuwige leven (Joh. 17:3), en niet het kennen van Maria. Het gevaar is dat sommige rooms-katholieken kunnen blijven ‘steken’ in een bepaalde Mariaverering, en daardoor minder (of misschien zelfs helemaal niet?) aan een persoonlijke relatie met Jezus door de Heilige Geest toekomen. Maria neemt dan de plaats in van Jezus en van de Heilige Geest, zoals te lezen is in een verbijsterend artikel van Scheepers (21). De Heilige Geest verwijst niet naar Maria, maar naar Jezus. “Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen en het u verkondigen” (Joh. 16:14). Men kan zich dan terecht afvragen welke geest het is, die naar Maria wil verwijzen.

Uit diverse Bijbelteksten kan men opmaken dat het onjuist is aan Maria die positie toe te kennen zoals in de Mariaverering te zien is. Als twaalfjarige jongen zei Jezus tegen Zijn moeder: “Waarom hebt gij naar Mij gezocht? Wist gij niet, dat Ik bezig moet zijn met de dingen van Mijn Vader?” (Luk. 2:49). “Jezus is nog scherper naar Maria, wanneer ze Hem stoort in Zijn bediening die Hij van Zijn Vader heeft gekregen, namelijk als Zijn moeder en broeders en zusters Hem zoeken, namelijk: “Mijn moeder en Mijn broeders zijn zij, die het woord Gods horen en doen” (Matt. 12:46 t/m 50, Mark. 3:31 t/m 35 en Luk. 8:19 t/m 21). Dat is belangrijker dan aardse familiebanden. Jezus maakt geen aanstellen om Zijn prediking te onderbreken om Zijn moeder te groeten. .... Hij zegt hier eigenlijk dat Zijn moeder op dat moment niet de wil van zijn Vader doet” (23). Denk ook aan het antwoord van Jezus op de mededeling van Maria dat er geen wijn was op de bruiloft te Kana, namelijk: “Vrouw, wat heb Ik met u te doen? Mijn tijd is nog niet gekomen (Joh. 2:4 SV) of “Wat is er tussen u en Mij?” Dat laatste was een in die tijd gangbare stijfiguur (manier van spreken) om aan te geven dat iemand zich niet met andermans zaken moest bemoeien.

Ook uit Lukas 11:27,28 blijkt dat Jezus het horen en bewaren van het Woord van God belangrijker vindt dan familiebetrekkingen. “Toen Jezus op een dag een menigte onderwees, riep een vrouw:

“Gelukkig de schoot die U heeft gedragen, en de borsten waaraan U hebt gezogen”. Wat was de reactie van Jezus?: “Gelukkig zij die het woord van God horen en het bewaren”. Voor Jezus was gehoorzaamheid aan Gods Woord belangrijker dan de vrouw die Hem had voortgebracht. Nergens in de Schrift wordt Maria door Jezus, of iemand anders, rechtstreeks verheerlijkt, vereerd of aanbeden” (26).

Bedenkelijke gevolgen van de Mariacultus

De overtrokken aandacht voor Maria, die overigens niet door de Bijbel wordt geleerd, gaat ten koste van de positie en verering van Jezus Christus (15), ook al wil men dat steeds ontkennen of met schijnargumenten goedpraten. De Mariacultus is in wezen afgodisch omdat Jezus niet de eer krijgt die alleen Hem toekomt. Bovendien is het een grote blokkade tegen eenwording. We geven hieronder enkele voorbeelden waaruit blijkt welke onbijbelse (en soms verbijsterende) uitspraken door zelfs hoogwaardigheidsbekleders zijn gedaan.

Paus Pius IX zei: “Onze redding is gebaseerd op de heilige Maagd [...] opdat als er enige hoop is voor geestelijk herstel, deze uitsluitend en alleen van haar komt” (Encycliek van 2 februari 1849) (4). Dezelfde paus zei in 1854 bij het afkondigen van het dogma over de onbevleete ontvangenis van Maria: “Maria is de bron van onze hoop en onze vreugde”. Met instemming citeerde hij Bernardus de Clairvaux: “God heeft aan Maria de schat van alle goede dingen toevertrouwd, opdat ieder een zal weten dat door Haar alle hoop, alle genade en alle heil wordt verkregen.

Want dit is Zijn Wil: dat wij alles verkrijgen, door Maria” (24).

Verbijsterend is ook wat paus Johannes Paulus II sprak tot het beeld van Maria dat vanuit Fatima naar Rome was overgebracht: “Vandaag vertrouwen wij het lot van de wereld aan u toe, de afzonderlijke mensen en volken. We vertrouwen ze toe aan uw onbevleete hart. We danken u, dat u ons wilt vereren met dit bezoek. We vragen u excuus, dat wij u naar verschillende kerken in deze grote stad en in het bisdom Rome moeten brengen. Ik kus uw voeten, omdat u uw schreden naar ons hebt willen wenden” (38). Toen hij in mei 1981 bij een aanslag werd neergeschoten, riep hij op weg naar het ziekenhuis herhaaldelijk ‘Maria, mijn moeder’. Ongetwijfeld met een goede intentie, maar niet zoals de Bijbel aangeeft. Deze paus droeg zijn redding op aan Maria en de kogel waarmee hij werd geraakt, werd zelfs verwerkt in de kroon van een beeld van Maria (35). Echter in het Nieuwe Testament draait alles alleen om Jezus. *Hij* is onze Redder en Vertrouster. “Bidden tot Maria en de Mariacultus zijn schijnvrome vormen van afgoderij” (4), ook al zal dat uiteraard niet zo bedoeld zijn en beseft men dat niet.

Het is bijna niet te geloven, maar zelfs in deze tijd (op 8 juni 2002 in Amsterdam) werd door een kardinaal o.a. het volgende uitgesproken: “Ja, zalige, zoete Maagd Maria, hier zijn wij verzameld rond uw glorievolle troon, .. om u te zeggen hoe trots wij erop zijn u Moeder van Jezus, Moeder van de Schepper, Moeder van de Verlosser, Moeder van God te mogen noemen. Wat een eer voor ons om uw kinderen te mogen zijn. Wat een genade

om u als Moeder te hebben” en “Poort van de Hemel, Morgenster, Zetel van Wijsheid, richt onze schreden, verlicht ons hart en geef ons de gaven van de Geest” (1). Verbijsterend is ook dat in een bepaald lied tot Maria wordt gebeden als toeverlaat, als bron van levend water, en als bron van genade (37).

Hier ziet men tot welke onbijbelse uitspraken men helaas komt doordat men door eigen interpretaties eeuwenlang een dwaling heeft gevolgd. Ook de verering van zogenaamde heiligen is flagrant in strijd met de Schrift. Verering komt alleen God en Zijn Zoon toe. De rooms-katholieke kerk wil een onderscheid maken tussen vereren en aanbidden, maar de diverse woordenboeken geven aan dat dit synoniemen zijn. Ook de op diverse in de wereld plaatsvindende processies en de vele feestdagen (35) ter ere van Maria leiden af van de enige Verlosser Jezus Christus. Wanneer je beelden die Maria moeten voorstellen door de straten draagt en wanneer tot haar gebeden wordt en zegt dat je voor haar troon knielt, kan je moeilijk blijven beweren dan deze vereringen niets te maken hebben met aanbidding (23). Die vraag rijst ook bij het zien van allerlei foto's in boeken en op internet van priesters, bisschoppen en pausen die, ondanks het tweede gebod, geknield liggen voor een Mariabeeld.

Ook het toewijden van een bisdom aan Maria moet worden gezien als een uitwas van de Mariacultus. Bisschop Punt van Haarlem heeft op 1 januari 2007 het bisdom Haarlem en al zijn parochies, gezinnen en gelovigen toegewijd aan Maria! Dat gebeurde tijdens een plechtigheid in

het Maria-heiligdom van Heiloo (23). Het is echter volgens de Bijbel niet juist om je aan Maria toe te wijden. Wij mogen en moeten ons toewijden aan God en aan Jezus, de Leidsman en Voleinder van ons geloof (Hebr. 12:2). Jezus is de Doper met de Heilige Geest (Joh. 1:33), en dus niet Maria. Alleen de opgestane Here Jezus Christus kan en zal Zich vanuit het Koninkrijk Gods openbaren. Denk aan wat Paulus, Stephanus en Johannes op Patmos ervoeren, en aan wat staat in Joh. 14:21. Mooie voorbeelden zien we ook nu bij moslims die in een droom of visioen Jezus (en niet Maria) zien, daardoor tot geloof komen en christen worden! (33).

Opmerkelijk

Het is opmerkelijk, maar niet verwonderlijk dat alleen rooms-katholieken (waaronder vaak kinderen) niet te verifiëren Mariaverschijningen ‘zien’. Alleen zij die menen dat Maria nog een bepaalde geestelijke taak zou vervullen, zijn vatbaar voor de misleiding van de Mariaverschijningen. We wijzen er op dat in de Bijbel nergens sprake is van verschijningen van een vrouwelijk persoon. Steeds gaat het om mannelijke boodschappers. Zie de vele teksten over de engel des Heren, bijv. Richt. 6:12 (OT) en Hand. 12:7-11 (NT).

Gelukkig heeft paus Franciscus bij zijn bezoek aan Fatima op 13 mei 2017 stevige kritiek geuit op bepaalde vormen van Mariaverering in de rooms-katholieke kerk. Terecht bekritiseerde hij voorstellingen die van Maria “een ontoegankelijke en onnavolgbare ‘vrouw’ maken, en praktijken waarin zij veeleer een heiligenbeeld is waartoe we ons wenden om snel en goedkoop een gunst te verkrijgen” (17). Tevens

bekritiseerde hij het beeld van een Maria die “barmhartiger is dan Christus, die de rechtsprekende arm van God moet tegenhouden omdat Hij anders straffend gaat slaan” (31). Een andere stap in de goede richting was dat Franciscus de traditionele ‘Toewijding aan het Onbevlekt Hart van Maria’ achterwege liet (17).

Helaas is er in ons eigen land een bedenklijke ontwikkeling te constateren. De protestantse dominee H.F. de Vries, een van de auteurs van het onlangs verschenen boek ‘Flirten met Rome’ (25), kreeg een fascinatie voor Maria en is behept geraakt met de Mariadwaling na een bezoek aan de Sint Jan in Den Bosch (waar vele mensen wel bij een Mariabeeldje [met kroon en scepter] bidden, offeren en een kaarsje aansteken, terwijl bijna niemand naar het kruis van Christus ging – (ook in geestelijke zin?). De Vries komt helaas tot onbijbelse uitspraken (32). Hij vraagt zich af wat rooms-katholieken wel hebben, wat hij als protestant niet heeft. Hij ziet helaas niet in dat bij rooms-katholieken sprake is van een zekere betovering vanwege een eeuwenlange traditie van Mariaverering en Mariacultus. De Vries meent dat het Mariabeeld op Jezus wijst. Maar waarom gaat men dan niet rechtstreeks naar het kruis van Jezus? En het is nu toch de Heilige Geest die, als het goed is, in ons leeft en die op Jezus wijst? De dominee gaat zelfs zover door te zeggen: “Maria helpt en onderwijst mij door haar voorbeeldig leven.... Zo is zij mijn lerares en bemiddelt zij voor mij het heil dat ik zoek en nodig heb” (32). Dan zou ik de dominee willen vragen: zouden wij dan niet ook, en zelfs nog meer, kunnen leren van bijv. Paulus, Petrus, Johannes, de martelaren en vele andere gelovigen?

Uiteraard ontkennen we niet dat iemand die een niet-bijbelse visie over Maria heeft, oprecht kan zijn. Maar het gaat erom wat waarheid is, immers de waarheid maakt vrij. Ook al waren de intenties van gelovigen bij het opstellen van o.a. de dogma’s over Maria oprecht, en was het niet de bedoeling haar meer eer te geven dan de Bijbel aangeeft of haar te verafgoden, de gevolgen zijn niettemin desastreus geweest!

Jezus centraal in de Bijbel

In de Bijbel staat Jezus centraal. Immers Jezus is de weg, en de waarheid en het leven (Joh. 14:6). Jezus is Degene, Die Zijn zondeloos leven gaf voor onze redding en Die de overheden en machten ontwapend heeft en over hen gezegevierd heeft (Kol. 2:15). “En de behoudenis is in niemand anders [dan Jezus] want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij

moeten behouden worden (Hand. 4:12). Er is slechts één Middelaar tussen God en mensen, namelijk Jezus Christus (1 Tim. 2:5,6) en dus niet Maria. “Richt uw oog [alleen] op Jezus, de apostel en hogepriester van onze belijdenis (Hebr. 3:1). Laat uw oog dus alleen gericht zijn op Jezus, en niet op Maria.

Wie zit aan de rechterhand van God? Niet Maria, maar Jezus (Hebr. 1:3, 10:12). Hij is het grote geschenk van God aan de mensheid. *Hij* is de Verlosser, het Lam van God. Hoe onzinnig het is om te beweren dat Maria medeverlosseres zou zijn, blijkt uit het feit dat Maria geen mede-lam van God is. Dus waarom dan zo’n overtrokken aandacht voor Maria? De enige reden is dat de duivel Jezus uit het middelpunt van de aandacht en toewijding wil halen. De duivel is bang voor de naam van Jezus. Immers alleen in Jezus’ naam kunnen we demonen uitdrijven (o.a. Mark. 16:17), en niet in de naam van Maria. Het gaat dus om Jezus. *Hem* moeten we volgen. Hij zegt vele keren: “Volg Mij”, en dus niet Maria. *Hij* heeft alle macht in hemel en op aarde.

Conclusies

We hebben gezien dat er geen bijbelse onderbouwing is voor de Mariaverering en Mariacultus. Uiteraard mag men Maria zien als een begenadigde vrouw, maar het is niet Gods bedoeling dat zij vereerd of aanbeden wordt. Ook Luk.1:48 geeft geen argument daartoe, want in haar lofzang (Luk. 1:46 t/m 55) bezingt zij alleen de eer van God en zegt zij over zichzelf dat zij, omdat zij de moeder van Jezus mocht zijn, *bevoorrecht* is. Maar dat zal geen enkele christen ontkennen. Als wij Maria zouden vereren of aanbidden of tot haar zouden bidden, dan zou zij hetzelfde zeggen als de engelen: “Aanbid [alleen] God!” (Openb. 19:10; 22:9). Maria gaf ons in haar lofzang zelf het voorbeeld door haar verering en aanbidding alleen tot God te richten (26). Maria zou zelf de Mariacultus als een ontoelaatbare afgoderij scherp veroordelen. Als men de Bijbel goed leest en verstaat, wordt het steeds duidelijker wat een ontstellend sluwe truc de duivel heeft uitgehaald om een bolwerk van afgodische Mariaverering en Mariacultus op te doen zetten. Het had nooit mogen bestaan.

De Bijbel geeft nergens aan dat Maria onze gebeden kan horen of dat ze tussen ons en God kan bemiddelen. Jezus is onze enige pleitbezorger en middelaar in de hemel (1 Tim. 2:5). Maria erkende dat ze gered moest worden. Ook zij was een zondig menselijk wezen, net als alle andere mensen; ook zij had Jezus Christus als haar Verlosser nodig (Luk. 1:47; Rom. 3:23; 6:23; 1 Joh. 1:8).

In de loop der eeuwen is de Mariacultus helaas in het denken van de rooms-katholieke kerk verder doorgewoerd en is men soms tot absurde uitspraken over Maria gekomen teneinde in de traditie de figuur van Maria op een voetstuk te kunnen houden. De Mariaverering kan goedbedoeld zijn, maar als het niet in overeenstemming is met de Bijbel, dan is sprake van misleiding. Dat dit niet is onderscheiden komt mede doordat men naast de Bijbel (dat als het enige gezaghebbende Geschrift van Godsopenbaring beschouwd zou moeten worden) een gelijke waarde toekent aan de traditie. Maar ook de traditie moet worden getoetst

aan de Bijbel! De inspirator achter elke misleiding is de duivel, die de Mariacultus wil gebruiken om de aandacht af te leiden van Jezus en van Zijn overwinning over de boze machten.

Christenen moeten zich niet laten leiden door vaak vastgeroeste kerkelijke tradities, religieuze gevoelens of mystieke ervaringen, maar door het Woord van God (8). Het werk van de Heilige Geest verdraagt zich niet met een verregaande Mariaverering en Mariacultus, want de Heilige Geest maakt ons Christus bekend (Fil. 3:8-11) en wijst op Hem en niet op Zijn moeder. De Heilige Geest, die niet buiten en tegen het Woord ingaat, overtuigt van waarheid en niet van verdichtsels (8).

Ongetwijfeld zijn er binnen de rooms-katholieke kerk grote verschillen van opvatting over Maria. Niet elke katholiek is blij met 'het religieus theater'. Velen geloven niet dat er echt een verschijning heeft plaatsgevonden (10). "Terecht kan men bij de Mariaverering van mensvergodings spreken. Het betekent een verduistering en devaluering van het unieke en enige Middelaarswerk van Jezus Christus. Terecht is door velen gewezen op heidense en polytheïstische trekken in de Mariaverering, het algemeen-religieus verlangen naar een moeder-godheid, een beschermende jonkvrouw, een patronaat (in de Middeleeuwen, maar in sommige landen ook nu nog). Opvallend is dat in talrijke gebeden soms alleen de naam van Maria genoemd wordt en die van Jezus Christus ontbreekt" (29).

De Mariadevotie lijkt voor het vrome gevoel zo mooi, maar bij nader inzien blijkt het een ernstige misleiding te zijn. De cultische Maria-, heiligen- en relikwieënverering is een aanslag op de heilshistorische betekenis van Christus en Zijn unieke verlossingswerk. Het houdt mensen af van het ware heil. Aan Maria wordt een aandeel toegekend dat door Christus reeds volbracht is (29). "Het kwalijke van de Roomse Kerk is niet alleen dat zij de kinderlijk-naïeve volksvroomheid van de Mariadevotie goedkeurt, maar dat zij deze tot een systeem heeft verheven. .... Daarmee toont deze kerk duidelijk dat zij een [afgodische] macht is, namelijk die van het bijgeloof. En het bijgeloof, de vervalsing van de Waarheid, die toch pretendeert de Waarheid te zijn, is gevaarlijker dan het ongelooft" (29).

Tenslotte

Nogmaals willen we benadrukken dat wij uiteraard niets hebben tegen Maria als een van onze zusters in de Heer, maar alleen tegen de verering van de persoon van Maria, die überhaupt niet door de

Bijbel geleerd wordt. In dit artikel hebben we inhoudelijke kritiek gegeven op het fenomeen van de Mariaverering en de daaruit ontstane Mariacultus. We kunnen ons voorstellen dat christenen die vanuit een bepaalde traditie Maria vereren een en ander moeilijk te verteren vinden. Het is absoluut niet onze bedoeling medegelovigen onheus of liefdeloos te bejegenen of om scheiding tussen christenen te bewerkstelligen, maar om ook nu eerlijk de Bijbel als toetssteen aan het woord te laten.

De grote leerstellige verschillen tussen rooms-katholieken en protestanten zijn niet zomaar weg te poetsen. Laten we de oecumene niet opofferen aan de traditie ten koste van de bijbelse openbaring. Contacten met andere gelovigen mogen er niet toe leiden dat waarheidsvragen over fundamentele verschillen niet meer vanuit de Bijbel beantwoord worden, want dan is men op een heilloze weg (8). De boodschap van God aan deze wereld is niemand anders dan Jezus.

*Drs. P. Guijt
Augustus 2017*

De bijbehorende literatuurlijst, alsmede een uitgebreidere versie van dit artikel, is opgenomen op de website van Promise.

Alarm: kinderlo

Ik vrees dat ouders vaak geen idee hebben waar hun tienerkinderen zich mee inlaten. Wat ik hierna noem, heb ik zelf hier en daar opgevangen, maar er speelt ongetwijfeld veel meer. De vaak bizarre hypes wisselen elkaar in snel tempo af. Als het maar leuk is en lol oplevert. Maar zo onschuldig en vrijblijvend is het allemaal toch niet. Het razend populaire Pokémon Go was een lucratief spel, maar is al weer een achterhaalde hype. Hypes en rages rollen over ons heen. De 'Ice Bucket Challenge' (ijsemmer-uitdaging) is een actie en internetmeme die in 2014 in omloop raakte. Degene die de uitdaging accepteert, wordt geacht een emmer ijswater over zijn hoofd te gieten dan wel een donatie te doen ten behoeve van ALS-patiënten. Een ludieke en onschuldige actie dus. Maar je bent jong en je wil wat meer, de acties moeten worden gefilmd en via social media als bewijs dat je een actie inderdaad ondernomen hebt getoond worden. En dan lachen om slachtoffers. Nog nooit had ik van 'Choking Challenge' (het bewust afknijpen van zuurstof om in een roes te raken) gehoord. Levensgevaarlijk dus. De VWO-er Tim Reynders bleek geen zelfmoord te hebben gepleegd, maar liet zich verleiden tot dit levensgevaarlijke wurgspel'. Hij is beslist niet de enige tiener die het niet meer kan navertellen.

Daarnaast wordt via social media de jeugd veel meer uitgedaagd, want hoe gekker hoe beter: 'Cinnamon Challenge' (een lepel kaneel in één keer doorslikken), 'Pass-out Challenge' (op je hurken zitten en snel

gaan ademen om hyperventilatie op te wekken tot je flauw valt), 'Deo Challenge' (sprit deodorant op je arm, met gevaar van brandwonden), 'Ghost Chili Pepper Tequila Kaneel Challenge', 'Habiba Challenge' (in je onderbroek rennen, desnoods over de snelweg) 'Vuur Challenge' (gewoon jezelf in de fik steken), 'Duct-tape Challenge' (jezelf vast laten binden met ducttape), 'Kylie Jenner Challenge' (zuig je lippen vacuüm met een glas, met gevaar voor littekens) en 'Blue Whale Challenge' (allerlei bizarre opdrachten en gevaarlijke stunts uitvoeren met als laatste het plegen van zelfmoord.) En wie herinnert zich nog het 'spel' 'Charlie Charlie Challenge'? Dat was in feite een opwarmertje om je serieus bezig te gaan houden met spiritisme!

Goed en kwaad zijn slechts enkele muisklikken verwijderd. En dan ook nog al die bizarre, bewust verslavend gemaakte computerspellen. Uitgekiende horrorfilms wrijven de angst er goed in. En maar rennen achter de volgende hype: *planking*, *owling*, *lava-hype*... Onafscheidelijke mobieltjes, pardon: dure smartphones met WhatsApp, Facebook, Instagram en Snapchat kosten niet alleen geld maar ook veel tijd, zodat leerlingen structureel uit hun slaap worden gehouden, waardoor hun weerstand ondermijnd wordt. Digitaal pesten gaat tegenwoordig veel makkelijker dan in 'real life'. Maar de virtuele wereld lijkt wel de reële wereld. Porno is binnen enkele muisklikken beschikbaar. Wie ontkomt, naast de klassiekers drank en drugs, ook aan de valkuilen *sexting*, *grooming* en *pooier- en moneyboys*? O ja,

money, hebzucht... Houd je kinderpartijtje in een van de gokhallen in Kerkrade, Utrecht, en Rotterdam, maar straks ook in Den Haag, zodat ze de opleiding tot verslaafde beroepsgokker niet missen. Kinderen onder de 12 mogen alleen onder begeleiding in deze kindercasino's (!!) binnen aan de gang, dus als je ouder dan 12 bent ga je lekker helemaal los. Mocht je daar ook al geen bevrediging in vinden, dan kun je goedkoop een licht psychodelische *lachgastrip* proberen. Lachgas is legaal, maar niet voor niets omstreden. Ik vond onlangs weer honderden lege patroonhulzen weggegooid in de berm van een weg. Met weer een nieuw middel wordt geprobeerd om het geestelijke vacuüm op te vullen.

Van mijn zelf gemaakte uitgebreide studies onder andere over moderne muziek, voodoo, porno, tatoeage-rage, piercing en (oosterse) vechtsporten ben ik erg geschrokken! (terug te vinden op www.stichting-promise.nl). De informatie die Promise verspreidt, is niet bedoeld om slechts voor kennisgeving aan te nemen. O Heer, vergeef mijn gebedsloosheid! Ik proef een cultuur van losbandigheid, occultisme en de dood, suicide. Inderdaad: 'Van God los'.

kkers!

Een recent voorbeeld, waar ik 'toeval-
lig' op stuitte: Een atheïst koos als
artiestennaam 'Jebroer' (tegenhanger /
antichrist van Je-zus ha ha, je zou beter
van kinderlokker kunnen spreken). Hij
maakte in onverholde Nederlands het
bizarre en schokkende lied 'Ik ben een
kind van de duivel'. 'Gooi drank en drugs
over mijn kist.' De bedoeling van 'Jebroer'
is om kinderen (!) kennis te laten maken
met hardere stijlen. Moeiteloos wordt dit
makkelijk meezingend, maar lugubere lied
kritiekloos overgenomen en individueel
ook op christelijke scholen gezongen. In
tegenstelling tot het moeizaam stampen
van bijvoorbeeld Duitse rijtjes naamval-
len, gaat muziek erin als koek en daar
smullen papegaaien van... Dit populair
foute lied verheerlijkt de duivel, drank,
drugs en de dood, en die combinatie klopt
inderdaad... Hoe vrijblijvend is het als je
deze proclamatie gedachteloos meezingt?
Maar kan dat wel: 'kind van de duivel'?
Jazeker. Vrijmoedig durft Jezus van nota
bene vrome Joden te zeggen dat ze de
duivel tot vader hebben. Moord en leugen
typeren het duivels karakter (Joh.8:44).

De tovenaer en valse profeet Elymas, die
ook liegen als karaktertrek heeft, met de
prachtige bijnaam Barjesus (= 'zoon van
Jezus!'), wordt door Paulus ontmaskerd

als een 'zoon van de duivel' (Hand.13:6-
12). Zo vader zo zoon. Jouw kind een
kind van de duivel? Dat laten we toch
niet gebeuren?! Zelfs als je helemaal niet
in de duivel gelooft (en de duivel heeft
dat graag zo hoor...) is dit typisch een
lied wat niet op een christelijke school
thuis hoort, maar toch werd het onlangs
op mijn eerste schoolavond gedraaid
(kreun). Ook al geloof je er niets van, je
uit wel een mijns inziens niet vrijblijvende
proclamatie. Drank en drugs en bovendien
de dood / moord wil ik tenminste NIET
verheerlijken! Daarna werd ook gedraaid
'Ik wou dat ik een engel op m'n schou-
der had.' - een niet minder spottend en
godslasterlijk lied van dezelfde 'Jebroer'.
De bijbehorende videoclips (refererend
aan het heilige avondmaal) zijn evenzeer
spottend, kwetsend en godslasterlijk. (als
dit over Mohammed gezongen en getoond
zou worden waren de rapen wel gaar...)

Prachtig en krachtig antigif is het lied
Opwekking 794 'You unravel me with a
melody', met als refrein uit Rom.8:15

*I'm no longer a slave to fear.
I am a child of God.*

Unieke en waardevolle kinderen verken-
nen hun complexe wereld en kunnen
dwaze ideeën op social media nog niet
goed onderscheiden. Gewoon maar zelf
uitproberen, op zoek naar een kick, de lol,
amusement want er moet toch méér zijn.
Al die bizarre en niet ongevaarlijke rages
zijn vergeefse pogingen om de innerlijke
leegte op te vullen. Maar om het geeste-
lijke vacuüm op te vullen komt de kater

vaker later: hersenbeschadiging, coma
en zelfs de dood. Satan laat steeds vaker
zijn masker vallen. Hij wil alleen maar
je ziel en serveert zout water om onze
dorst te lessen en dat is uiteindelijk giftig.
Het einddoel van deze kinderlokker is de
dood, vernietiging van al het mooie wat
God geschapen heeft. Wie heeft een beetje
door aan welke verleidingen de jeugd
bloot staat en gaat met hen in gesprek?
Door vurige voorbede kunnen we in
de bres springen voor onze kostbare en
kwetsbare kinderen. Ach ja, bidden, maar
wie loopt hier warm voor? Christelijk
onderwijs? Ik vrees dat het grotendeels
geestelijk failliet is. Op mijn christelijke
middelbare school met 1700 leerlingen
zijn er slechts twee of drie moeders die de
kostbare vrijheid en tijd willen benutten
om samen als priesters voor deze kwets-
bare potentiële prooien in te treden. En
christen-docenten? Ach, we hebben het
allemaal zo druk... Wie is zich bewust wat
onze kinderen via internet (vrijblijvend??)
allemaal binnenhalen? Waar zijn de goede
herders voor deze dwalende schapen?

Hopelijk ben ik veel te somber. Overtuig
me dat het allemaal reuze meevalt! Maar
zelf zie ik de aanvallen steeds meer en
heviger worden. Wat mij nog meer zorgen
baart is dat de verdediging erg verzwakt
is. Ben ik de enige roepende in de woest-
tijn? Ik zie een vette 'prayer-challenge'
voor christenen! Op de bres dus!

*Willem Jan Pijnacker Hordijk
(docent op een middelbare school)*

Zen

In het januari-nummer publiceerden we het artikel 'Jezus of Boeddha, twee heren of een?'. Het boeddhisme lijkt het westen te veroveren. In ons land komen we namelijk bijna overal Boeddhabeelden tegen. En een op de drie Nederlanders heeft Boeddha (beeldjes) in woonkamer, slaapkamer of tuin. In het artikel over shintoïsme in dit nummer leest u over zen, een geconcentreerde, methodische boeddhistische meditatie die in de zesde eeuw China en in de twaalfde eeuw Japan binnenkwam. En die nu in de 21ste eeuw het westen veroverd. Zen onderscheidt zich van andere meditaties door een plotselinge ervaring van de werkelijkheid, satori genaamd, en die zou leiden tot een hogere vorm van bewustzijn. De westerse vorm van zen, mindfulness is zo langzamerhand in iedere 'ontspanningsoefening' en meditatietraining binnengedrongen. Het 7-voudige pad van Kabatt-Zinn leidt tot een training in wat in Amerika genoemd wordt 'Closing the western mind'. De bijbelse meditatie schakelt nooit de menselijke geest uit door deze 'op nul te stellen'. Integendeel, de Heilige Geest brengt de ziel tot rust voor God. In Psalm 42/43 wordt de mens door God zelf vanuit Zijn Woord onderwezen om in Zijn rust in te gaan. Niet vernauwing, maar vernieuwing van denken leidt tot een bijbels bewustzijn van de realiteit. In Promise willen we waarschuwen voor zen en mindfulness maar zeker ook wijzen op een bijbels verantwoordde vorm van meditatie (<https://stichting-promise.nl/gezondheid-bijbel/meditatie-alleen-met-jezus.htm>)

Gerard Feller

Colofon

Het blad "Promise" is een uitgave van stichting Promise en verschijnt 4 maal per jaar.

Het doel van de stichting is de verkondiging van het evangelie van Jezus Christus.

De stichting tracht dit doel te bereiken door:

- Het toetsen van allerlei maatschappelijke en geestelijke stromingen en denkwijzen, vooral op medisch en sociaal gebied aan het Woord van God, de Bijbel.
- Het publiceren via het blad "Promise" van geschriften en of bijbelstudies met bovengenoemd doel, dit tevens via audiovisuele middelen aan een zo breed mogelijk publiek.

De stichting is interkerkelijk en heeft als grondslag, zich daarbij alleen te laten leiden door de Bijbel, waarvan ze gelooft dat dit het geïnspireerde Woord van God is en alleen onfeilbaar gezag heeft.

We geloven dat God deze wereld zo lief heeft, dat Hij zijn Zoon gegeven heeft om onze straf op de zonde te dragen, opdat wij, indien we in Hem geloven eeuwig met Hem mogen leven en ook nu dagelijks Zijn aanwezigheid mogen ervaren. Door middel van diverse activiteiten van de stichting willen we deze boodschap uitdragen

Redactie

Gerard Feller, Oudewater
drs. W.J. Pijnacker Hordijk, Delft
drs. Piet Guijt, Zoetermeer

Comité van aanbeveling

Ds. Orlando Bottenbley
Drs Martie Dieperink
Drs Bert Dorenbos
Drs MartienJan de Haan
Prof. dr. Ir. Henk Jochemsen
Dhr. Hans L.J. Keijzer
Prof.dr. Martjan Paul
Drs Chr. Steyn
Dhr. Teun Stortenbeker
Dhr Feike ter Velde
Ds dr. Paul J. Visser
Drs Jef de Vriese (België)
Drs Téó v.d. Weele
Dr. Jim Wilder (U.S.A.)

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen is voor de auteur en/of de redactie

Vormgeving DUO-ontwerp, Utrecht

Druk Boom + Verweij grafiservices, Mijdrecht

ISSN: 1383-0295

verschijnt 4 x per jaar

Abonnement 2016: € 25,- per jaargang (inclusief abonnement online)

Abonnement online 2016: € 12,- per jaargang

St.Promise

Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater
Tel. 0348 - 563359
e-mail: info@stichting-promise.nl
internetpagina: www.stichting-promise.nl
IBAN ING: NL10INGB0004906197
BIC ING: INGBNL2A

IBAN Rabobank: NL58RABO03916.83.071
BIC Rabobank: RABONL2U

Buiten Nederland is alleen een abonnement online mogelijk

St.Promise

Lange Burchwal 80, 3421 SM Oudewater
Nederland

Losse nummer € 4,-

9 771383 029001